



EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2009. aasta I kvartalis

Tallinn
Juuli 2009

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostajad: Liina Ernits
Projektigrupi koosseis: Pille Liivaauk

EKI Rävälä 6
19080 Tallinn
Tel. +372 646 6439
Fax +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Piima tootmine	7
Piimatööstus	9
Hinnad	13
Väliskaubandus	25
Maailmaturg	33
Euroopa Liidu turg	36
Rahvusvaheline konkurents.....	30
Kokkuvõte	42

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti piimasektori arengust 2009. aasta I kvartalis ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- piimatootmise, lehmade arvu ja produktiivsuse muutusi;
- piima tootmiskvootide täitumuse taset;
- piimatööstuste majandusnäitajate muutusi (müügitulu, kasum, kulud, töötajate arv, investeeringud); tootmismahude ja ekspordiks müügi arengut;
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja maailmaturuhinnad);
- piimatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- piimatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud ESA põllumajanduse, ESA tööstuse ja väliskaubanduse andmeid, PRIA piima tootmiskvootide täitmise aruandeid ja EKI vaatluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud: Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, Saksamaa ZMP, Hollandi LOT ja EL erinevate riikide hinnaraporteid.

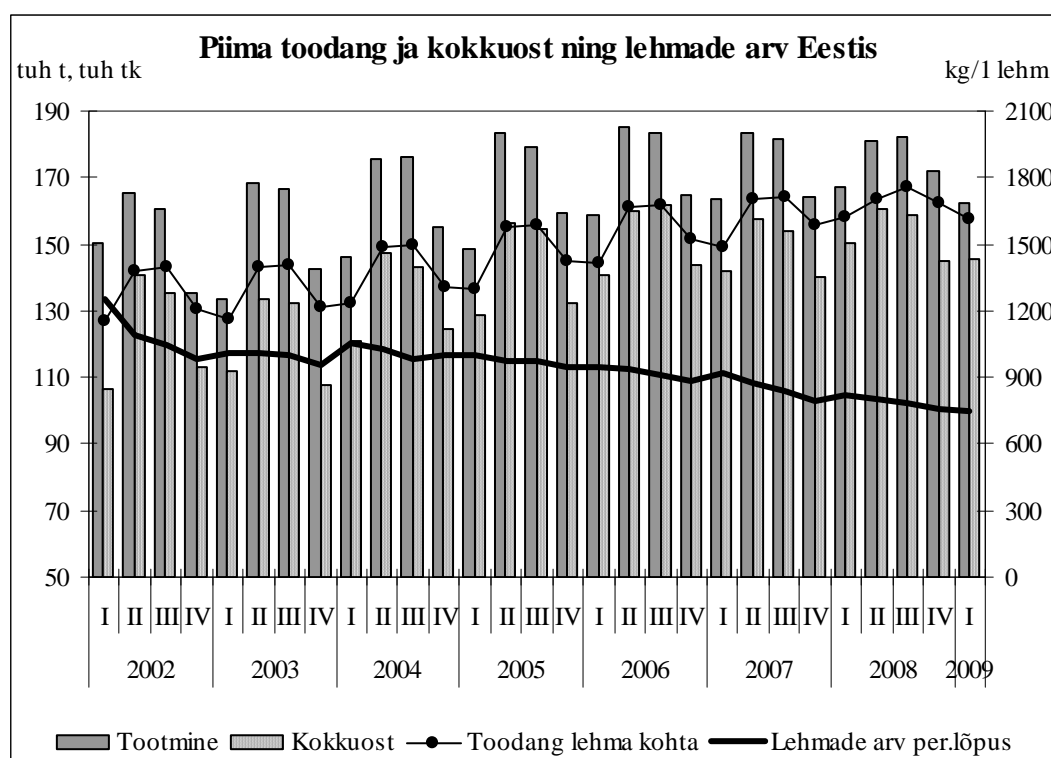
Töö maht on 43 lehekülge.

Eesti piimaturg 2009. aasta I kvartalis

Piima tootmine

Kui siiani on Eestis valitsenud trend, et lehmade arv vähenes, kuid produktiivsuse kasvu abil on suudetud piimatoodangut suurendada, siis 2009. aasta I kvartalis langes piimatoodang esmakordselt viimaste aastate jooksul. Statistikaameti andmetel toodeti Eestis 2009. aasta I kvartalis piima kokku 162,3 tuhat tonni, mis oli, võrreldes aasta varasema perioodiga 2,9% vähem (-4,9 tuh t; tabel 1, joonis 1). Lehmade arv oli 31. märtsi seisuga 99,9 tuhat looma ning nende arv jätkuvalt vähenes. Võrreldes aasta varasema seisuga vähenes lehmade arv 4500 looma võrra (-4,3%). Keskmine piimatoodang lehma kohta oli vaadeldud perioodil 1612 kilogrammini, mis oli 7 kg võrra väiksem kui eelmise aasta samal ajavahemikul. Selle põhjuseks võib pidada madalat piima kokkuostuhinda, mis ei võimalda tootjatel soetada kvaliteetset täiendsööta ja jõusööta, mis tagaks lehmade produktiivsuse kasvu.

Joonis 1



Allikas: SA

Märtsi lõpu seisuga oli lehmade arv vähenenud enamuses maakondades, vaid kolmes maakonnas (Pärnu, Hiiu ja Lääne maakonnas) jäi loomade arv aasta varasemale tasemele. Aastaga on lehmade arv vähenenud kiiremini Harjumaal (-16,6%, -1000 lehma), kus asub 5% kogu Eesti piimalehmade arvust. Kiiresti on lehmade arv veel vähenenud Raplamaal (-11,3%) ja Ida-Virumaal (-8%). Ka suuremates piimakarjapidamise piirkondades – Järvemaal (15% leh-

made arvust) ja Lääne-Virumaal (12%) vähenes lehmade arv aastaga keskmisest veidi kiiremini, vastavalt 5,1% ja 4,7%. Lehmade arvu poolest kahes järgmises suuremas maakonnas - Pärnumaal (11% lehmade arvust) jäi loomade arv aasta varasemale tasemele ja Jõgevamaal (10%) vähenes 1,9%.

Tabel 1

Piima tootmise näitajad I kvartalis aastatel 2007 - 2009

	2007 I kv	2008 I kv	2009 I kv	Muutus	
				I kv '09 - I kv '08 +,- kogusena	I kv '09/ I kv '08, +,- %
Piimatoodang (tuh.t)	163,4	167,2	162,3	-4,9	-2,9
Väljalüps lehma kohta (kg)	1486	1619	1612	-7	-0,4
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh.tk)	111,5	104,4	99,9	-4,5	-4,3
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	141,8	150,2	145,5	-4,7	-3,1
Kokkuostu osakaal toodangust (%)	86,8	89,8	89,6	x	x

Allikas: SA

2009. aasta märtsi lõpus lõppes 1.04.2008 – 31.03.2009 **kvoodiaasta**. Piimatootjad täitsid Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooniameti (PRIA) andmetel 92,1% EL-i kvoodist ehk tarnisid piimatööstusettevõtetele ja turustasid kokku 607 216 tonni piima, mis oli 5883 tonni võrra enam kui eelmisel kvoodiaastal (tabel 2). Sealjuures tarnekvoodist täideti 600 950 tonni ehk 92,6% ja otseturustuskvoodist 6 266 tonni ehk 61,2%.

Kvoodiomanikke jääb Eestis farmide suurenemise ja väiketootjate arvu vähenemisega aasta-aastalt vähemaks. Selline trend jätkus ka 200/2009. kvoodiaastal. Uue kvoodiaasta alguseks oli Eestis piimakvoodi omanikke 1232, keda oli 126 võrra ehk 9,3% vähem kui aasta tagasi.

Tabel 2

Piima tootmiskvootide täitumus (tonnides)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Kvoodiperiood:			
1.04.2008 – 31.03.2009			
EL kehtestatud kvoot	659 295	648 998	10 298
<i>% kogukvoodist</i>	<i>100%</i>	<i>98,4%</i>	<i>1,6%</i>
täidetud kvoot	607 216	600 950	6 266
<i>% EL kvoodist</i>	<i>92,1%</i>	<i>92,6%</i>	<i>61,2%</i>
Tootmismah*			
1.04.2008 – 31.03.2009	697 000*	609 600*	87 400*
<i>% kogutoodangust</i>	<i>100%</i>	<i>87,5%</i>	<i>12,5%</i>
1.04.2007 – 31.03.2008			
Kvoodi täitmine	601 333	594 682	6 651
<i>% EL kvoodist</i>	<i>93,0%</i>	<i>93,5%</i>	<i>64,6%</i>

*SA andmed: tarnekvoodina märgitud piimatööstuse kokkuost ning otseturustusena piima kogutootmise ja kokkuostu vahe.
Allikas: PRIA, SA

Uuel kvoodiaastal (1.04.2009 - 31.03.2010) on kõigi EL liikmesriikide piima tootmiskvoot 1% suurem kui eelnenud perioodil. Selle tulemusel suurenes Eestis aastane piimakvoot 6593 tonni võrra ning on seega kokku 665 888 tonni. Sealjuures on tarnekvoot 656 979,7 tonni ja otseturustuse kvoot 8908,6 tonni. 2009/2010 kvoodiaastal tõusis tootjatele individuaalse kvoodi täituvuse piir 85%-le eraldatud kvoodist senise 70% asemel. See tähendab, et alla selle piiri kvooditäitmise korral majandusaasta jooksul arvestatakse tootja kasutamata jäänud kvoodiosast 50% reservi.

Piimakvoodi alusel saavad piimatootjad toetust, mis 2009. aastal on 24 senti kvoodikilogrammi kohta. See on tunduvalt väiksem viimase paari aasta toetustasemest (2008.a 44 senti/kg, 2007.a 40 senti/kg ja 2006.a 26 senti/kg). Piimalehma eest, kes ei kuulu piimakvoodi omanikule, saadav toetus oli 938.65 krooni veise loomühiku kohta (2008.a 1525 kr).

Piimatööstus

Piimatööstusettevõtted **varusid** 2009. aasta I kvartalis kokku 145,5 tuhat tonni toorpiima, mis 3,1% vähem aastatagusest kogusest ja mis moodustas 89,6% kogu esimeses kvartalis toodetud piimast. Piima kokkuostukoguse vähenemine oli tingitud väiksest piimatoodete nõudlusest eksporditurgudel ning elanike ostujõu vähenemise tõttu toimunud piimatoodete hinnalangusest siseturul. See viis ka piima kokkuostuhinna aastatagusest tasemest märgatavalt madalamale. I kvartalis varutud piima keskmine rasvasisaldus oli 4,1% ja valgusisaldus 3,4%. Piima kvaliteedinäitajad püsisid aasta varasemal tasemel - eliit- ja kõrgemasse sorti arvati 98% varutud piimast.

Statistikaameti kiirstatistika andmetel **toodeti** piimatoodetest 2009. aasta I kvartalis aastatagusest enam võid ja pulbreid (tabel 3, joonis 2), kusjuures lõssipulbri tootmine suurenes üle

Tabel 3

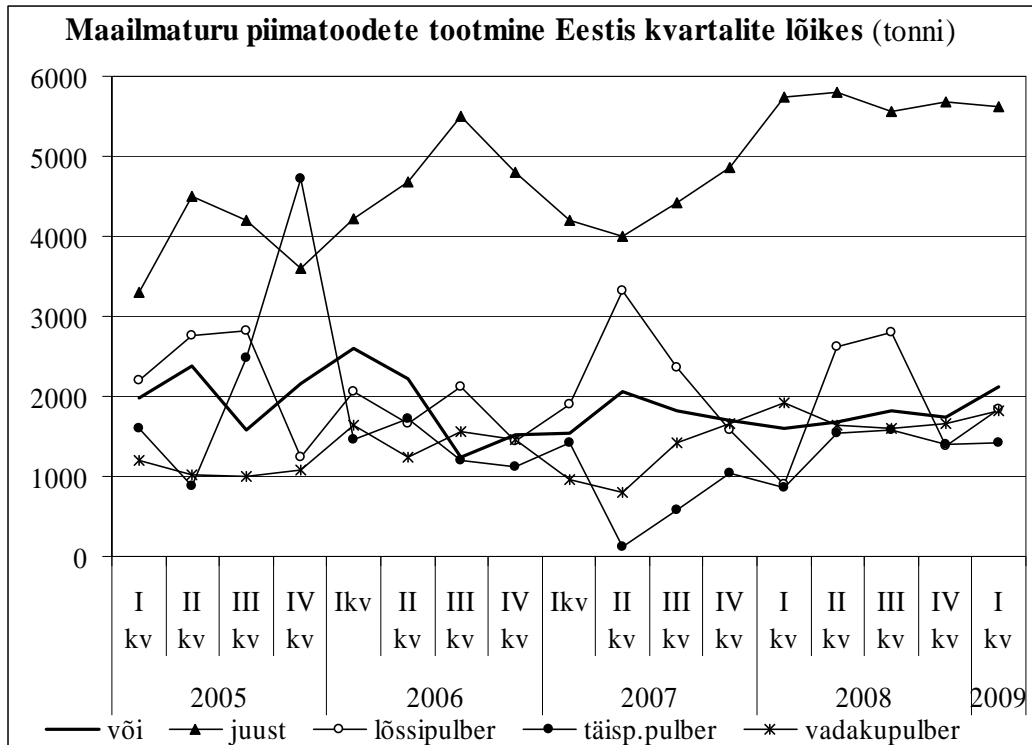
Piimatööstuse toodang I kvartalis aastail 2007 - 2009

	2007 I kv	2008 I kv	2009 I kv	Muutus	
				I kv '09 - I kv '08 +, - kogusena	I kv '09/ I kv '08, +, - %
Või (tonni)	1543	1598	2114	516	32,2
Rasvane juust (tonni)	4192	5744	5626	-118	-2,1
Pastöriseeritud piim (tuh.t)	21,5	20,8	21,3	0,5	2,4
Lõssi-vadakupulber, TPA kokku	3537	3500	4765	1265	36,1
sh lõssipulber (tonni)	1894	896	1847	951	106,1
vadakupulber	966	1912	1827	-85	-4,4
TPA	677	692	1092	400	57,8
Täispiima- ja koorepulber (tonni)	1411	860	1424	564	65,6
Jäätis (tonni)	2470	2472	1741	-731	-29,6

Allikas: SA kiirstatistika

kahe korra, täispiimapulbri tootmiskaht 2/3 võrra ja või tootmine kolmandiku võrra. Selle põhjuseks võib pidada nii nende toodete ekspordi suurenemist I kvartalis kui ka EL-is või ja lõssipulbri sekkumiskokkuostu alustamist 2009. aasta 1. märtsist. Turuolukorra halvenemine maailmaturul ja maailmaturutoodete hindade langus 2000-ndate aastate madalaimale tasemele tekitas EL-is vajaduse turukorralduse meetmete rakendamiseks. Juustu toodeti Eestis käesoleva aasta I kvartalis veidi vähem (-2,1%), kuid jäätist koguni ligi 1/3 võrra vähem kui aasta tagasi. Pastöriseeritud joogipiima toodeti aga 2,4% aastatagusest enam. Selle müüginahud on mullusest madalama tööstusest väljamüügi- ja jaehinna tõttu tõenäoliselt suurenenud.

Joonis 2

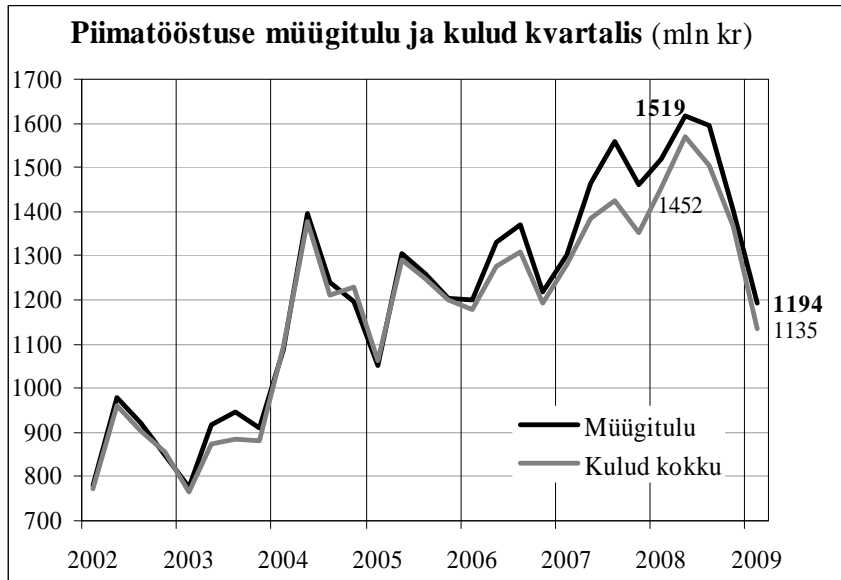


Allikas: SA kiirstatistika, EKI joonis

Vaatamata piimatoodete jaehindade langusele kauplustes, on elanike ostujõu languse tõttu nõudlus siseturul vähenenud. Seetõttu oli ka piimatööstuse **müügitulu** 2009. aasta I kvartalis aastatagusest 21,4% väiksem, ulatudes 1193,5 mln kroonini (2008.a I kv 1519,1 mln kr) (joonis 3). Müügitulu hakkas aeglaselt langema 2008. aasta II poolaastal, 2009. aastal langus kiirenes. Väiksema müügitulu juures teenis piimatööstus siiski **kasumit**, mis oli I kvartalis 58,2 mln krooni. See oli 9 mln krooni võrra ehk 13,3% väiksem aastatagusest. Piimatööstuse **lisandväärtus** vähenes 2008. aasta I kvartali 178,6 mln kroonilt 165,9 mln kroonile, seega vähenemine oli 7,1 % (-12,7 mln kr).

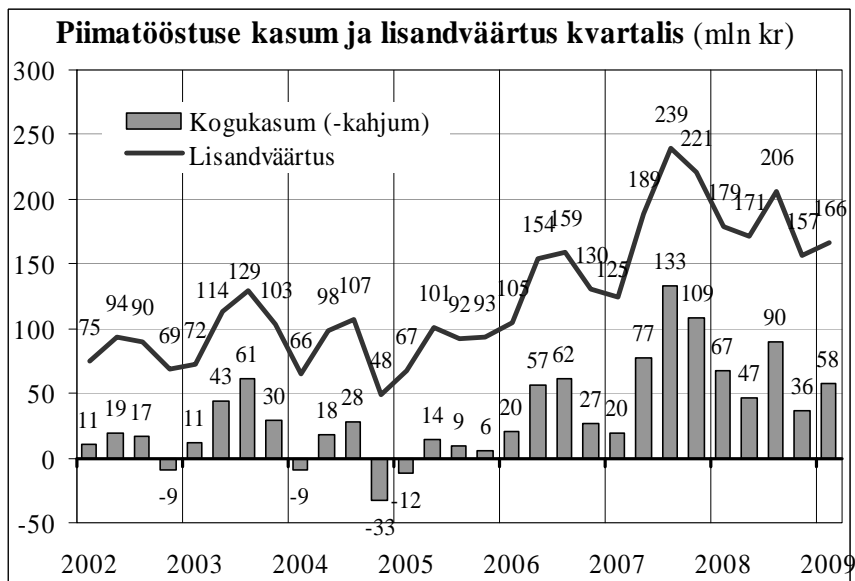
2009. aasta I kvartalis olid piimatööstuse **kulud** 1135,3 mln krooni ehk 21,8% aastatagusest väiksemad. Tööjõukulud vähenesid aastaga 3,5% ning nende osakaal kogukuludes tõusis eelmise aasta I kvartali 7,7%-lt ajalooliselt rekordilisele 9,5%-le. Tööjõukulud vähenesid töötajate arvu 9%-lise vähenemise tulemusel, kuid tööjõukulu ühe töötaja kohta kasvas samal ajal 6,4%. Seega vähenesid piimatööstuse kogukulud peamiselt toorpiima üle kolmandiku võrra

madalama kokkuostuhinna tõttu sel perioodil võrreldes aasta varasemaga. Piimatööstuse tööjõukulud vähenesid I kvartalis võrreldes aastatagusega veidi vähem kui toidutööstusel keskmiselt (-3,8%), oluliselt vähem kui nt taime- ja loomakasvatuses (-6,2%) või töötlevas tööstuses keskmiselt (-14,2%), kuid enam kui toidukaupade jaekaubanduses (-1,1%).



Joonis 3

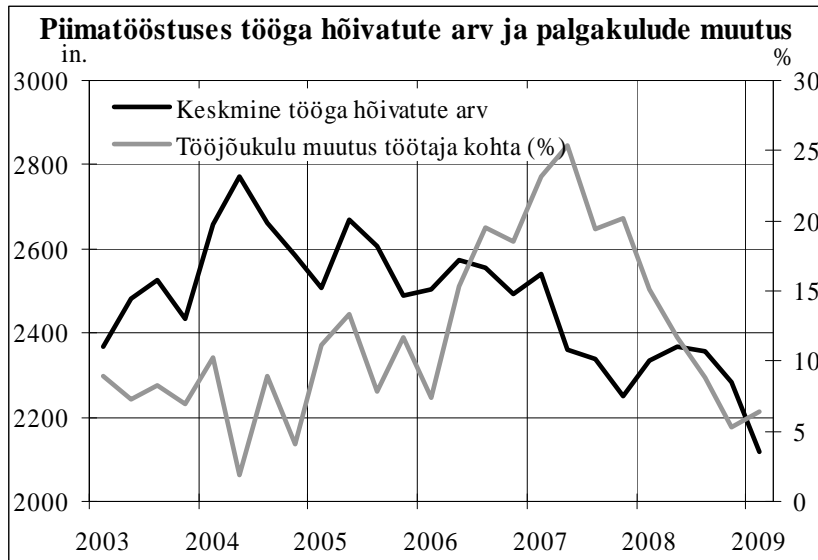
Allikas: SA



Joonis 4

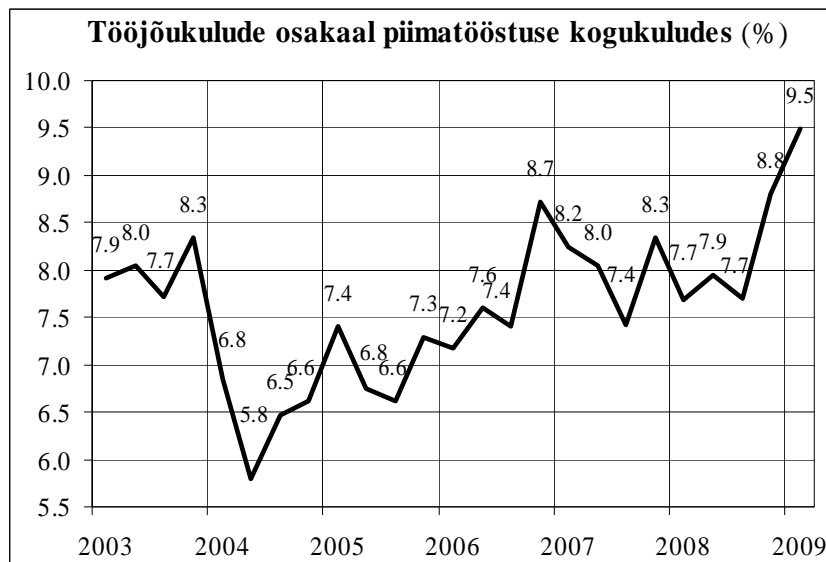
Allikas: SA

Joonis 5



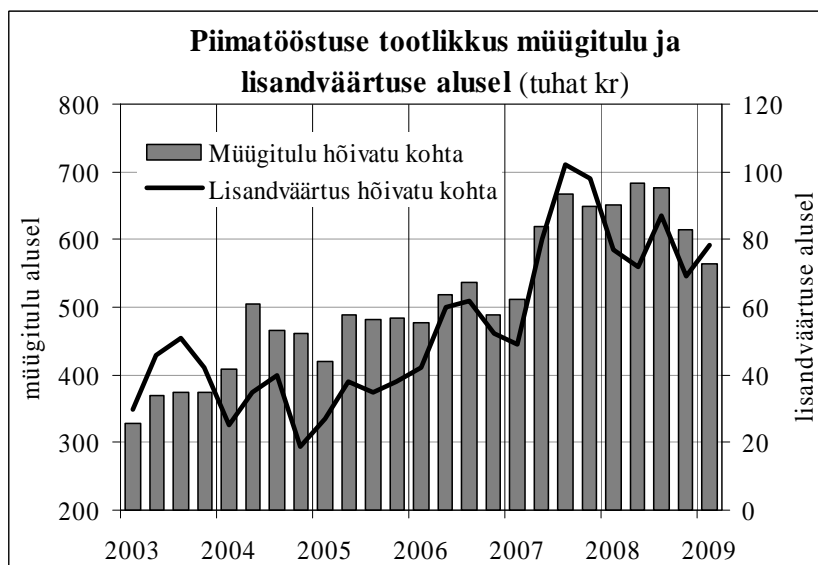
Allikas: SA

Joonis 6



Allikas: SA

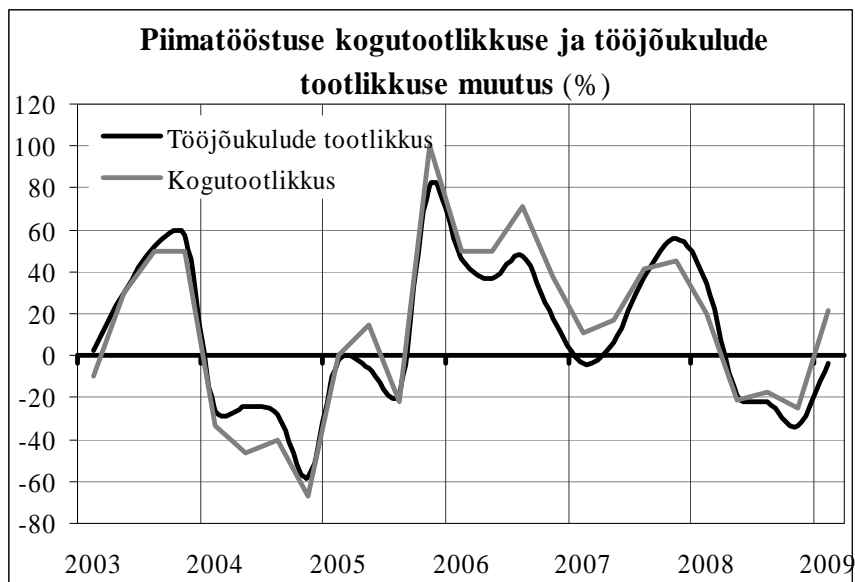
Joonis 7



Allikas: SA

Vaatamata sellele, et töötajate arv piimatööstuses I kvartalis vähenes aastatagusega võrreldes 9%, vähenes müügitulu üle 2 korra rohkem ning seetõttu vähenes piimatööstuse tootlikkus (müügitulu hõivatu kohta) aastaga 13,4%. Tootlikkus lisandväärtuse alusel aga veidi kasvas (+1,8%) lisandväärtuse aeglasema vähenemise tõttu (joonis 7).

Joonis 8



Allikas: SA

Kuigi majandusolukord maailmas ja Eestis halvenes, **investeeriti** 2009. aasta I kvartalis piimatööstusse üle kahe korra enam kui aasta tagasi ja I kvartalis tehtud investeeringute kogusumma oli 143,5 mln krooni (2008.a I kv 66,9 mln kr). Seejuures suurenesid investeeringud nii hoonete ehituseks ja remondiks (kasv 4,3-kordne) kui ka masinate ja seadmete (kasv 1,7-kordne) soetamiseks. Masinatesse ja seadmetesse tehtud investeeringud moodustasid kogu investeeringutest 62% ning 38% kulus hoonete ehituseks ja rekonstrueerimiseks. Transpordivahenditele I kvartalis piimatööstus kulutusi ei teinud. 2009. aasta I kvartalis tehtud investeeringud ületasid 2008. aasta kvartali keskmise investeeringumahud. 2008. aastal investeerisid piimatööstusettevõtted kokku 312 mln krooni, mis teeb keskmiselt 78 mln krooni kvartali kohta. Rekordiliselt investeeriti piimatööstusse 2007. aastal (kokku 640 mln kr, 160 mln kr keskmiselt kvartalis), mil piimatööstus kasutas kõrgkonjunktuuri turul õigel hetkel ettevõtete arendamiseks ja konkurentsivõime tõstmiseks.

Hinnad

Piimatoodete **maailmaturul** saavutati piimatoodete hindade kõrgtase 2007. aasta III kvartalis, millele järgnes järsk hindade langus, mis viis mõnede toodete hinnad taas tõusueelsele tasemele (tabel 4, joonised 9-12). 2008. aasta I poolt piimatoodete maailmaturul iseloomustab hindade tugev kõikumine, III kvartalis hakkasid hinnad aga uuesti alanema ning langus kestis 2009. aasta alguseni. 2009. aasta I kvartalis stabiliseerusid piimatoodete maailmaturuhinnad kümne viimase aasta madalaimal tasemel ning olid üle kolmandiku võrra madalamad aasta varasema perioodi keskmistest. II kvartali alguses pöördusid hinnad nõrgale tõusule.

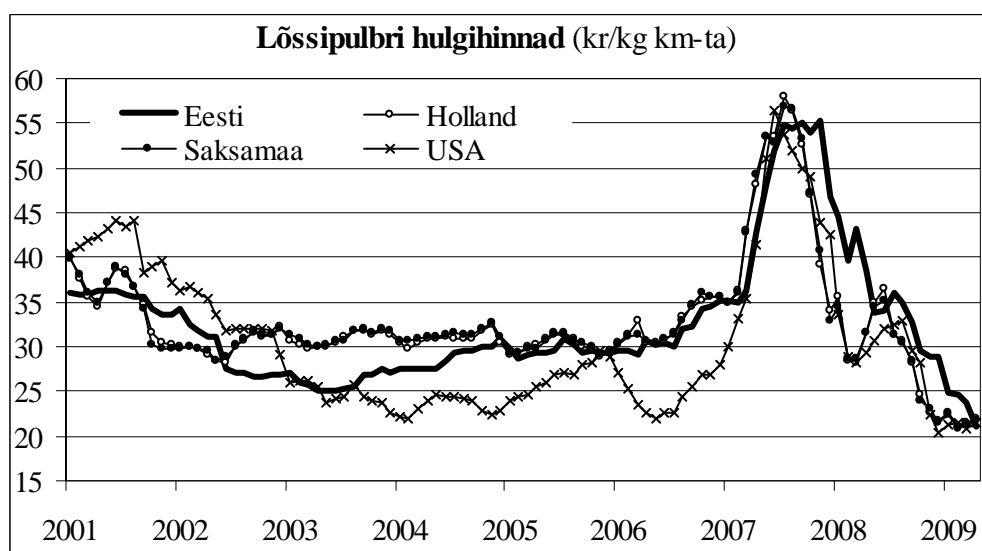
Tabel 4

Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2006-2009. aastal

(I kvartali ja aasta keskmised, kr/kg)

	2006	2007	2008	I kv 2007	I kv 2008	I kv 2009	apr 2009
TÄISPIIMAPULBER							
Holland	37.13	52.19	41.80	40.37	46.84	28.16	29.89
Saksamaa	37.80	53.62	41.07	41.54	46.81	27.25	28.16
USA keskmine	34.65	47.58	38.91	36.53	39.23	29.10	30.11
LÖSSIPULBER							
Holland	32.66	46.38	29.53	38.07	30.77	21.75	21.91
Saksamaa	32.55	46.41	29.28	37.89	30.51	21.52	21.75
USA keskmine	24.77	44.88	29.05	32.84	30.20	21.19	21.43
VÕI							
Holland	39.53	52.98	40.68	40.68	44.86	33.01	34.11
Saksamaa	39.49	54.03	41.72	40.00	46.70	33.77	33.87
USA keskmine	34.46	34.77	34.55	33.14	28.96	29.77	32.15
JUUST							
Saksamaa Edam	45.78	54.61	50.96	46.16	58.15	38.73	37.55
Inglise Cheddar	46.83	57.49	57.01	46.10	60.67	44.63	45.35
Poola Gouda/Edam	43.71	53.09	50.97	43.73	55.83	36.92	37.87
USA Cheddar	54.12	55.73	56.87	51.64	54.31	55.35	54.74

Allikas: ZMP



Joonis 9

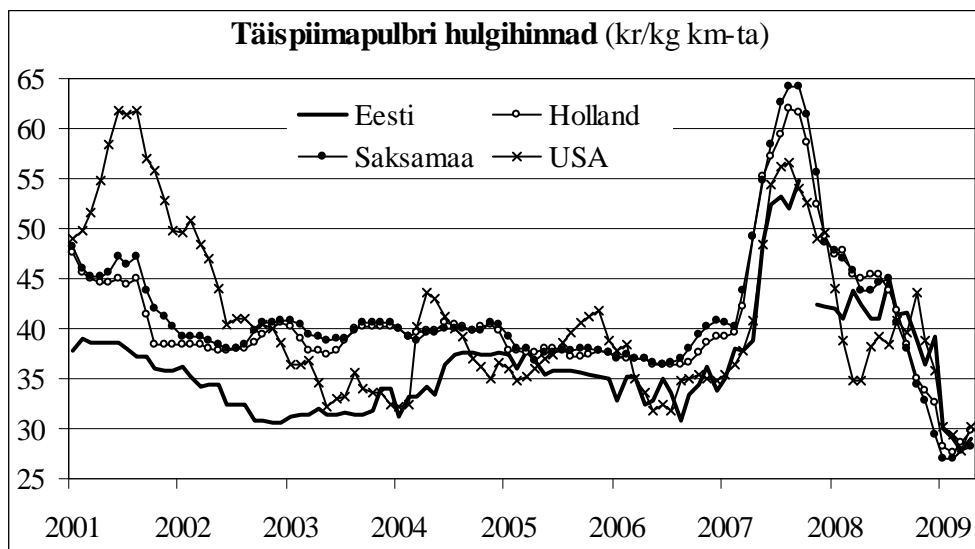
Allikad: ZMP, EKI

Lõssipulbri hulgihinna kõrgtase oli maailmaturul 2007. aasta suvel - EL-i suuremates tootjariikides juulis (Hollandis 57.90 kr/kg, Saksamaal 56.90 kr/kg), USA-s juunis (56.40 kr/kg). Hinnatõusule järgnes järsk hinnalangus, mis 2008. aasta II kvartalis pöördus kergele tõusule,

kuid jätkas III kvartalis taas tugevat langust kuni 2009. aasta alguseni. 2009. aasta I kvartalis hakkasid lõssipulbri hinnad madalal tasemel kõikuma. 2009. aasta I kvartali hind oli EL-i suuremates tootjariikides ja USA-s ligi 30% madalam kui aasta varasemal perioodil ning moodustas vaid 38% kõrgtaseme hinnast 2007. aastal. 2009. aasta II kvartali alguses pöördus hind nõrgale tõusule ning aprillis oli hind 1% kõrgem I kvartali keskmisest (joonis 9).

Täispiimapulbri hulgihinna kõrgtase oli 2007. aasta augustis (Hollandis 61.96 kr/kg, Saksamaal 64.15 kr/kg, USA-s 56.66 kr/kg). EL-is järgnes sellele hinnalangus, mis minimaalsete vahepealsete tõusudega kestis 2008. aasta lõpuni ja jätkus ka 2009. aasta alguses. 2009. aasta märtsist alates on hind pöördunud kergele tõusule. 2009. aasta I kvartali keskmine täispiimapulbri hulgihind oli Hollandis 40% ja Saksamaal 42% madalam kui 2008. aasta I kvartalis ning jäi 2007. aasta kõrgtaseme hinnast 45% madalamaks. USA-s langes piimapulbri hind 2007. aasta kõrgtasemest kuni 2008. aasta aprillini 39%, tõusis seejärel oktoobriks 26% ning liikus edasi langustrendil kuni 2009. aasta alguskuudeni. 2008. ja 2009. aasta I kvartalite võrdluses oli USA-s täispiimapulbri hinnalangus 26% ning kõrgtasemest on hind langenud 51%. 2009. aasta märtsist on piimapulbri hind liikunud kergel tõususuunal ning aprillis oli hind Hollandis 6,1%, Saksamaal 3,3% ning USA-s 3,5% kõrgem kui I kvartalis keskmiselt (joonis 10).

Joonis 10

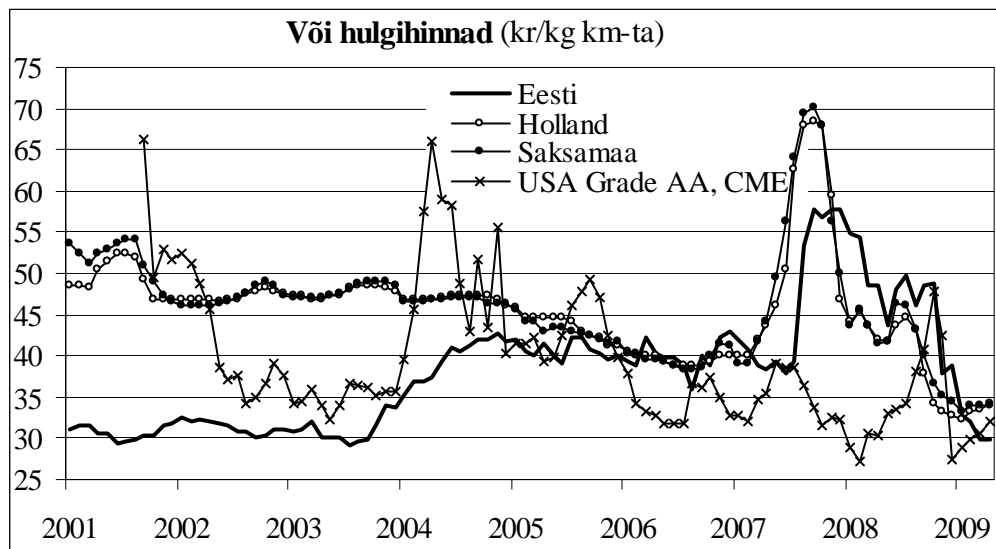


Allikad: ZMP, EKI

Või hulgihind oli EL-is kõrgeimal tasemel 2007. aasta septembris (Hollandis 68.38 kr/kg, Saksamaal 70.25 kr/kg). Järgnes peaaegu pidev hinnalangus kuni 2008. aasta lõpuni (väikeste vahepealsete tõusudega 2008.a veebruaris ning juunis). USA-s püsis või hind 2007. aastal stabiilsem: kõrgeim oli hinnatase mais (39.06 kr/kg), langes seejärel madalaima tasemeni 2008. aasta veebruaris (27.20 kr/kg), millele järgnenud järsk tõus viis või hulgihinna USA-s viimaste aastate kõrgeimale tasemele oktoobris (47.71 kr/kg). 2009. aasta alguses pöördus või hind nii EL-is kui USA-s nõrgale tõusule, mis jätkus ka aprillis. 2009. aasta I kvartali keskmine või tööstusest väljamüügihind oli Hollandis 24% ja Saksamaal 28% madalam kui aasta varasemal

perioodil (tabel 7, joonis 11). USA-s aga, tulenevalt või hulgihinna eelneva perioodi erinevast arengust võrreldes EL-i tootjariikidega, oli ligi 3% mullusest kõrgem. 2009. aasta aprillis või hulgihind I kvartali keskmise suhtes USA-s tõusis 8%, Hollandis ja Saksamaal jäi hinnatõus väiksemaks (vastavalt +3,3% ja +0,3%). Hinnatasemed nendes riikides on veidi ühtlustunud.

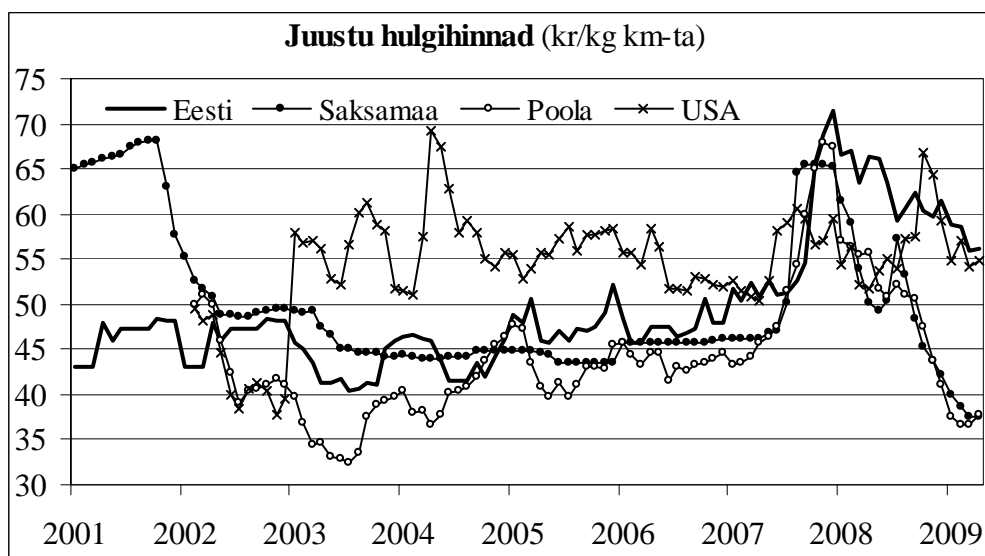
Joonis 11



Allikad: ZMP, EKI

Juustu hinnad tõusid maailmaturul pulbrite ja või hindadest aeglasemas tempos ning hinnatõus jätkus 2007. aasta lõpuni (joonis 12). 2008. aasta alguses pöördusid hinnad langusele ja langus jätkus aasta lõpuni ning veel 2009. aasta alguskuudelgi. 2009. aasta I kvartali hinnad olid EL-is olenevalt juustusordist 26...34% madalamad, USA-s aga 1,9% kõrgemad kui aasta varasemal perioodil. USA-s liikus juustu hind 2008. aasta II-III kvartalis järsul tõususuunal ning sellele järgnenud langus oli aeglasem, mistõttu ka 2009. aasta I kvartali hind oli kõrgem aastatagusest. 2009. aastal on juustu hind maailmaturul kõikunud ning aprillis oli hind I kvartali keskmise suhtes Saksamaal ja USA-s madalam, Poolas ja Suurbritannias kõrgem (tabel 7).

Joonis 12



Allikad: ZMP, EKI

Eestis on piimatööstusettevõtete piimatoodete **tööstusest väljamüügi- ja ekspordihinnad** otseselt maailmaturuhindadest sõltuvad. Pulbrite hinnad tõusid meilgi 2007. aastal järsult – täispiimapulber kuni septembrini, lõssipulber novembrini. Seejärel hakkasid need kiirelt langema, kusjuures langus kestis 2008. aasta lõpuni. Või ja juustu ning teiste siseturutoodete hinnatõus jätkus aga 2007. aasta lõpuni ning 2008. aastal püsisid need hinnad võrreldes pulbrite hindadega suhteliselt stabiilselt kõrgel tasemel kergel langustrendil (tabel 5, joonised 9-13). Sealjuures on maailmaturul müüdavate piimatoodete väljamüügihinnad püsinud EL-i suuremate tootjariikide hulgihindadest enam kui 10% kõrgemal tasemel. 2009. aastal on siseturutoodete hinnalangus hakanud kiirenema, maailmaturutoodetel pöördus aga II kvartalis mõne toote hind tõusule.

Lõssipulbri tööstusest väljamüügihind tõusis Eestis 2007. aastal teistest toodetest kiiremini ning ka langus oli kiirem. Hinnalangus on aeglasemas tempos jätkunud 2009. aastal. 2009. aasta I kvartali keskmisena oli nii lõssipulbri tööstusest väljamüügi kui ekspordihind 45% madalam aasta varasemast tasemest ning mais langes hind I kvartali suhtes veel 0,9%. Eestis tõusis lõssipulbri väljamüügihind 2007. aasta lõpus hiljem kui EL-i riikides ning püsis seejärel kõrgemal kui Hollandis ja Saksamaal (2009. aasta I kvartalis ligikaudu +13%).

Täispiimapulbri hinnamuutused olid sarnased lõssipulbrile. 2009. aasta I kvartalis oli täispiimapulbri tööstusest väljamüügihind Eestis 32% madalam kui aasta tagasi. Ekspordihind püsis tööstusest väljamüügihindast kõrgem ning ekspordihinna aastane langus oli aeglasem (-26% I kvartalite võrdluses). 2009. aasta II kvartalis pöördus täispiimapulbri väljamüügihind tõusule ning oli mais Eestis 2,8% kõrgem I kvartali keskmisest. Sealjuures oli hind Eestis I kvartalis 5% kõrgem Saksamaa hulgihindast, kuid samal tasemel Hollandi hinnaga.

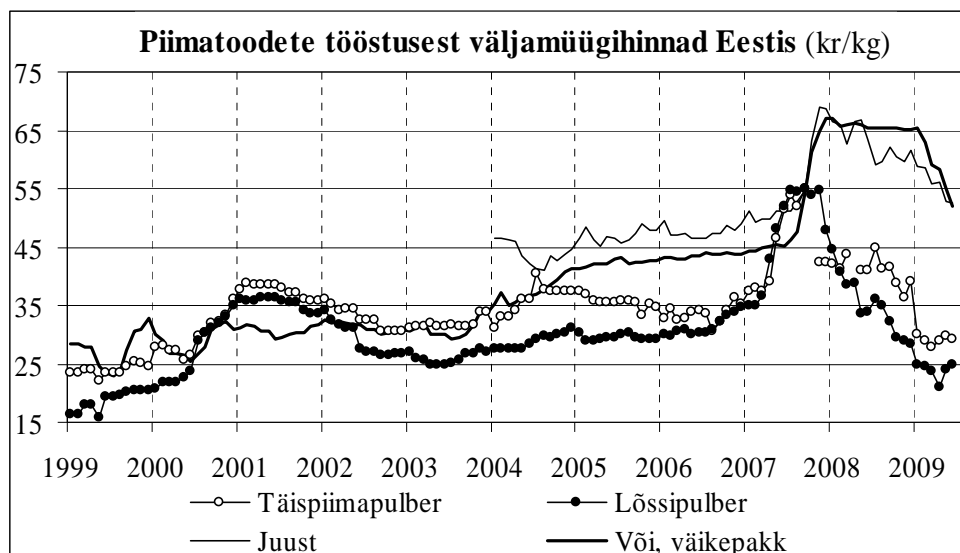
Edam-tüüpi juustu väljamüügihind oli Eestis kõrgtasemel 2007. aasta detsembris (71.45 kr/kg) ja hakkas 2008. aasta algusest kõikuma langussuunal (tabel 5, joonis 13). Siiski püsis hind kõrgel tasemel aasta lõpuni ja ületas Edam-tüüpi juustu hinda Saksamaal (2008.a keskmine 51.20 kr/kg, Eestis 62.56 kr/kg; 2009. a I kv 37.55 kr/kg ja 57.77 kr/kg). Saksamaast kõrgemat hinnataset aitas Eesti juustutootjatel hoida Eesti siseturult saadud kõrgem hind. Seetõttu oli ka hinnalangus ekspordis kiirem kui tööstusest väljamüügil. 2009. aasta I kvartali keskmine juustu tööstuse väljamüügihind oli Eestis 12% ja ekspordihind 30% aastatagusest madalam. 2009. aasta II kvartalis hinnalangus jätkus ning mais oli juustu tööstusest väljamüügihind 8% madalam I kvartali keskmisest hinnast.

25-kiloses pakendis monoliitvõi tööstusest väljamüügi aastane hinnalangus oli I kvartalite võrdluses 43% ja ekspordihinnal 40%. Ekspordihind on tööstuse väljamüügihindast alla 7% madalam Venemaale ekspordi suhteliselt kõrge osakaalu tõttu Eesti võiekspordis. 2008. aasta lõpuni ületas monoliitvõi tööstuse väljamüügihind Eestis tugevalt Hollandi ja Saksamaa hinda, kuid 2009. aasta alguses langes see nende riikidega ühele tasemele. 2009. aasta I kvartali keskmisena jäi see aga juba 5% allapoole nimetatud riikide keskmist hinnataset samal perioodil. 2009. aasta II kvartalis või hind Eestis tõusis ning oli mais 5,4% kõrgem I kvartali keskmisest (tabel 5).

Põhiliselt siseturul müüdava väikepakendis või hind jõudis kõrgeimale tasemele 2007. aasta lõpuks. Hinnatase püsis kõrgena kogu 2008. aasta jooksul, kuigi liikus aeglase tempoga langus-

trendil. Hinnalangus kiirenes 2009. aasta alguses. 2009. aasta I kvartalis oli väikepaki või hind Eestis eelmise aasta I kvartali hinnast 6% ja eelmise kvartali keskmisest 3% madalam. 2009. aasta II kvartalis väikepaki või hinnalangus veelgi kiirenes ning aprillis oli väikepakendis või tööstusest väljamüügihind 13% madalam I kvartali keskmisest (tabel 5, joonis 13).

Joonis 13



Allikas: EKI

Tabel 5

Piimatoodete tööstuse väljamüügi- ja ekspordihindade muutus Eestis 2006-2009.aastail
(tööstusest väljamüügi /ekspordihind; I kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

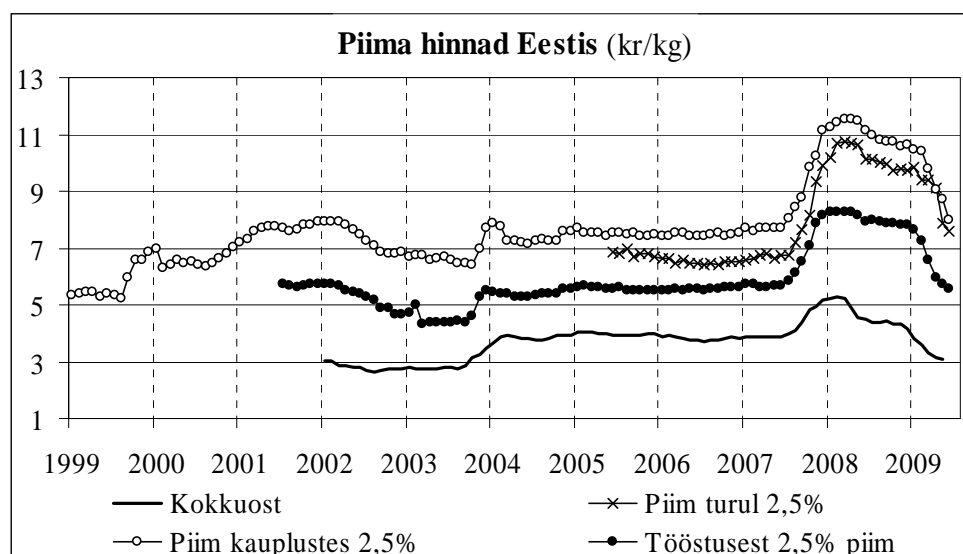
	2006	2007	2008	I kv 2007	I kv 2008	I kv 2009	mai 2009
Piimapulber	33.72/ 33.85	45.01/ 43.79	41.29/ 39.42	36.92/ 38.09	42.68/ 47.99	28.95/ 35.36	29.75
Lõssipulber	31.49/ 30.98	47.39/ 46.45	34.17/ 31.57	35.41/ 35.42	44.72/ 41.56	24.38/ 23.02	24.17
Juust Edam	47.44/ 44.02	56.52/ 53.67	62.56/ 63.15	51.51/ 49.39	66.07/ 71.58	57.77/ 49.65	52.79
Või, 82%, 25 kg	39.94/ 30.73	46.73/ 38.94	46.22/ 44.14	40.45/ 28.04	55.34/ 49.13	31.54/ 29.35	33.23
Või, v.pakk ~200g	43.49	50.84	67.50	45.10	67.11	63.17	54.87
Piim 2,5%	5.55	6.30	8.05	5.70	8.27	7.12	5.71
Piim 2,5%, kile	5.20	5.96	7.61	5.30	7.99	6.35	4.74
Piim 2,5%, pure	6.14	7.02	8.73	6.45	8.85	8.28	7.16
Piim 3,5%	6.26	7.06	8.77	6.53	8.97	8.58	7.59
Kodujuust, 4% lisandita	27.27	31.27	36.21	28.53	37.21	36.45	35.44

Allikad: EKI, PM Kaubanduspoliitika büroo

Teistegi siseturule müüdavate toodete tööstusest väljamüügihinnad liikusid 2008. aastal analoogselt väikepakendis või hinnale – need püsisid 2007. aastal saavutatud kõrgel tasemel suhteliselt stabiilsed, olles vaid kerge langussuunaga ning hinnalangus kiirenes alles 2009. aasta alguses. Joogipiimade keskmised (kile+pure) väljamüügihinnad olid 2009. aasta I kvartalis 13% (2,5%-line piim) ja 4% (3,5%-line piim, joonis 14) madalamad aastatagusest. 4%-lise rasvasusega kodujuustu väljamüügihind oli aastatagusest tasemest 4% madalam. 2009. aasta II kvartalis hinnalangus veelgi kiirenes ning mais olid siseturutoodete hinnad 3...20% madalamad I kvartali keskmisest. Tugev langus oli mais võrreldes I kvartali keskmisega 2,5%-lise rasvasusega kilepiimal (-25%), purepakendis piima tööstusest väljamüügihind langes sel perioodil 13%. 3,5%-lise piima hind oli mais 12% madalam I kvartali keskmisest (tabel 5).

Piimatoodete **jaehindade** järsem tõus Eestis algas 2007. aasta septembris, seega kolm kuud hiljem maailmaturu piimatoodete tööstusest väljamüügihindade järsu tõusu algusest. Jaehindade tõusuga algas ka toorpiima kallinemine. Jaehindade kerge tõus jätkus 2008. aasta I kvartalis ning mõned tooted kallinesid siseturul veel ka II kvartalis, kuid III kvartalis pöördusid jaehinnad väiksele langusele, mis jätkus ka IV kvartalis ja 2009. aasta alguskuudel (tabel 6). Jaehindade langus oli, võrreldes maailmaturutoodete tööstusest väljamüügihinna langusega tunduvalt aeglasem ning jaehinna tase püsis suhteliselt kõrge kogu 2008. aasta jooksul. Alles 2009. aastal, kui selgus, et maailmamajanduse kriis ei möödu kiirelt, jaehindade langus kiirenes ning kiire langus jätkus ka II kvartali kahel esimesel kuul.

Joonis 14



Allikas: EKI

2009. aasta I kvartalis langesid piimatoodete jaehinnad 2008. aasta IV kvartali suhtes 2,7...4,9%, 2008. aasta I kvartali suhtes oli hinnalangus 4...10,4%. Seejuures langes kauplustes aastaga enim 2,5%-lise joogipiima hind (keskmiselt -10,4%, sh kilepiimal -18,8% ja purepakendis -3,6%). Kõrgema lisandväärtusega piimatoodete jaehinnad on aga vaadeldud perioodil (I kvartalite võrdluses) hoopis tõusnud - 4% kodujuustul +0,8% ja maitsestatamata jogurtil +1,2%. 2009. aasta II kvartalis jaehindade langus kiirenes veelgi ning mais olid piimatoodete jaehinnad I

kvartali suhtes 8,6...17,4% madalamad, vaid kodujuustu hind oli 3,8% kõrgem. Käesoleva aasta juunis oli liitrine kodumaine pakijogurt ligi 12% ning väike topsijogurt 2% odavam kui märtsis, maitsestatamata jogurti hind ei muutunud.

Tabel 6

Piimatoodete jaehindade muutus Eestis 2006-2009. aastail
(I kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	2006	2007	2008	I kv 2007	I kv 2008	I kv 2009	mai 2009
Juust	86.05	101.39	126.26	91.37	127.73	116.44	104.04
Või, väikepakk (~200g)	68.44	78.32	100.30	69.40	100.77	96.82	88.55
Hapukoor	20.53	22.53	27.89	20.72	28.09	26.28	22.84
Kohvikoor	20.69	22.73	27.01	20.89	27.85	25.00	20.66
Kodujuust	41.26	48.03	56.94	44.48	56.18	56.65	58.78
Piim 2,5%	7.46	8.67	11.08	7.67	11.42	10.23	8.74
Piim 2,5%, kile	6.35	7.30	9.75	6.25	10.31	8.37	6.53
Piim 2,5%, pure	8.58	9.80	12.41	9.08	12.53	12.08	10.95
Piim 3,5%, pure*	9.41	10.58	12.90	9.80	12.90	12.90	12.33
Keefir	9.10	10.11	11.93	9.43	12.10	11.35	10.33
Virsikujogurt (1 l)*	18.21	18.94	19.69	18.70	20.40	19.90	17.57
Maasikajogurt (150g)*	32.27	33.53	35.80	34.13	35.53	36.47	35.60
Maitsestatamata jogurt (0,5l)*	18.74	21.02	23.32	20.34	23.26	23.54	23.54

* jaehind Tallinna supermarketite keskmisena (kg või liitri hind); 2009.a mai asemel juuni

Allikas: EKI

Piimatoodete jaehinnad tõusid 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga ka teistes EL-i liikmesriikides. 2008. aastal on enamuse toodete hinnad **supermarketites** ja ka enamikus Euroopa põhjapoolsetes riikides olnud ebastabiilsed liikudes vaheldumisi tõusu ja languse suunas (joonised 15-17). 2008. aasta lõpus ja 2009. aasta alguses olid või ja juustu hinnad Euroopa riikide kauplustes siiski valdavalt langustendentsil. Kuid erinevalt teistest linnadest on Helsingis juustu hinnad 2008. aasta algusest pidevalt tõusnud. Seda tingis piima kokkuostuhinna tõus Soomes, mis oli 2008. aastal EL riikide seas erandlik.

3,5%-lise joogipiima jaehind on Euroopa pealinnade kauplustes olnud teistest toodetest püsivam. Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes olid Tallinna supermarketites 2009. aasta märtsis odavamad kohvikoor ja virsikujogurt (tabel 7). Seevastu valgehallitusjuust oli vaadeldud piimatoodetest ainus, mida kõigis teistes võrdlusalustes Euroopa Liidu pealinnades oli võimalik osta odavamalt kui Tallinnas.

Tabel 7

Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 2.-8.03. 2009.a (kroonides)

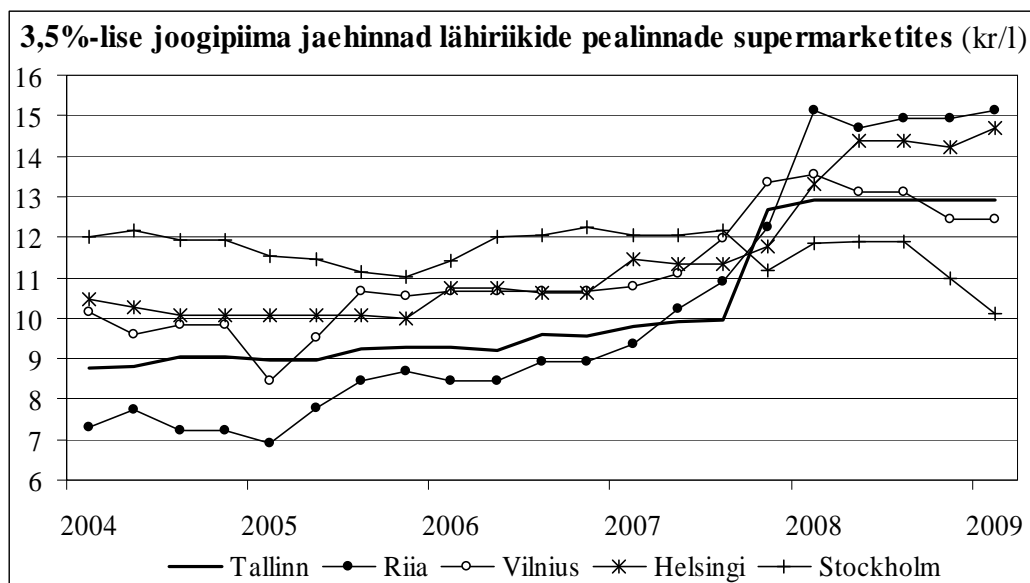
Toode	Piim, 3,5%	Või,80- 82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvi- koor, 10%	Virsi- jogurt	Maitse- tamata jogurt	Zott Danone jms jogurt	Valge- hallitus- juust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	1 kg	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	12.90	17.97	100.19	4.45	19.90	11.77	4.25	246.75
Riia	15.14	21.37	114.65	10.24	24.93	14.03	7.35	201.70
Vilnius	12.45	15.63	80.60	11.93	26.19	13.78	-	157.50
Varssavi	7.44	12.25	59.24	5.62	-	7.87	3.36	89.45
Praha	10.28	9.53	93.73	9.74	33.40	8.41	6.05	173.29
Bratislava	13.68	18.79	73.35	14.03	35.13	15.65	4.63	171.88
Budapest	11.04	19.87	78.03	-	-	11.71	3.94	141.13
Helsingi	14.71	12.79	142.49	12.52	31.29	18.01	6.19	233.13
Stockholm	10.11	19.39	89.86	9.86	23.40	8.24	5.19	131.96
Berliin	12.09	15.65	111.99	7.60	30.93	9.70	5.87	-
Amsterdam	15.28	18.32	117.35	12.52	23.16	8.66	-	156.21

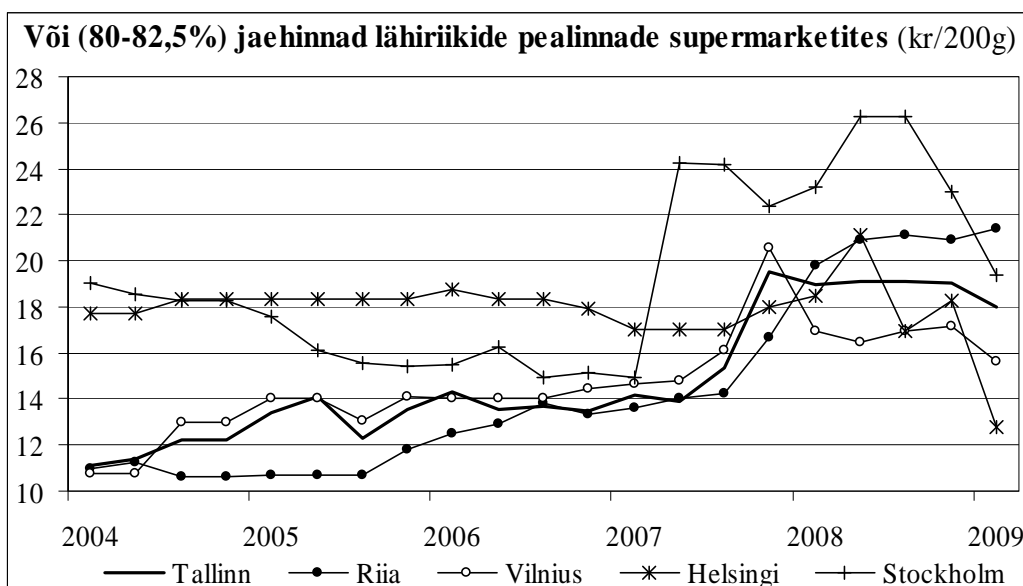
***Bratislava:** kohvikoor klaaspudelis; **Budapest:** piim 2,8%; **Helsingi:** või ümberarvutus 500g pakendilt; kohvikoor 19%; **Berliin:** kohvikoor UHT; **Stockholm:** kohvikoor 12%;

Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

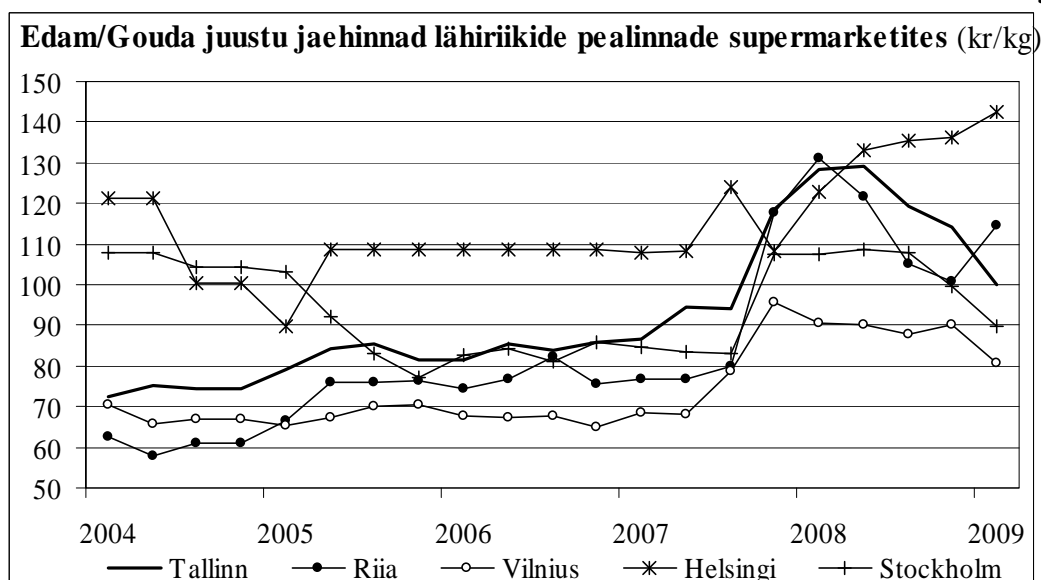
Allikas: EKI

Joonis 15





Allikas: EKI



Allikas: EKI

Toorpiima **kokkuostuhinnad** hakkasid maailmas tõusma 2007. aasta keskpaigast ning kiireim tõus toimus madalaima tootmishinnaga Uus-Meremaal. 2008. aasta II kvartalist hakkas piima tootjahind aga taas langema, vaid üksikutes riikides hinnatõus 2008. aasta jooksul jätkus. 2008. aasta keskmine ületas siiski veel aasta varasema perioodi hinnataset enamikes riikides, kuid 2008. aasta IV kvartalis oli keskmine piima kokkuostuhind juba madalam 2007. aasta IV kvartali hinnast. 2009. aastal on toorpiima hind jätkuvalt langenud. Eesti lähiriikidest oli vaid Soomes piima kokkuostuhind 2009. aasta I kvartalis kõrgem kui aasta tagasi. Soomes, kus on EL-i kõrgeim piima kokkuostuhind, hakkas piima kokkuostuhind langema alles 2008. aasta detsembris (tabel 8).

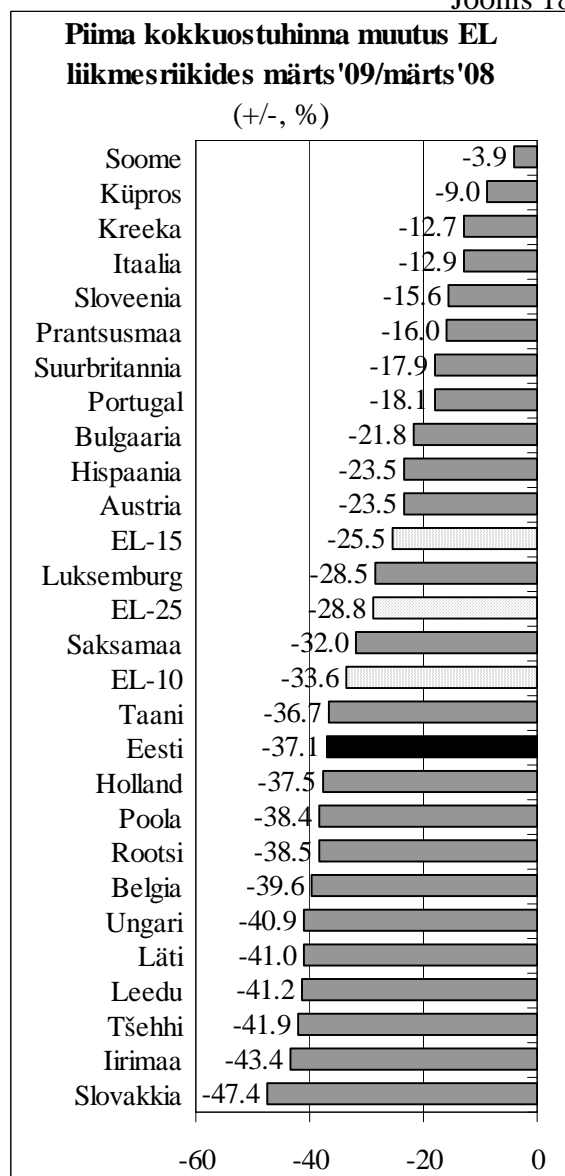
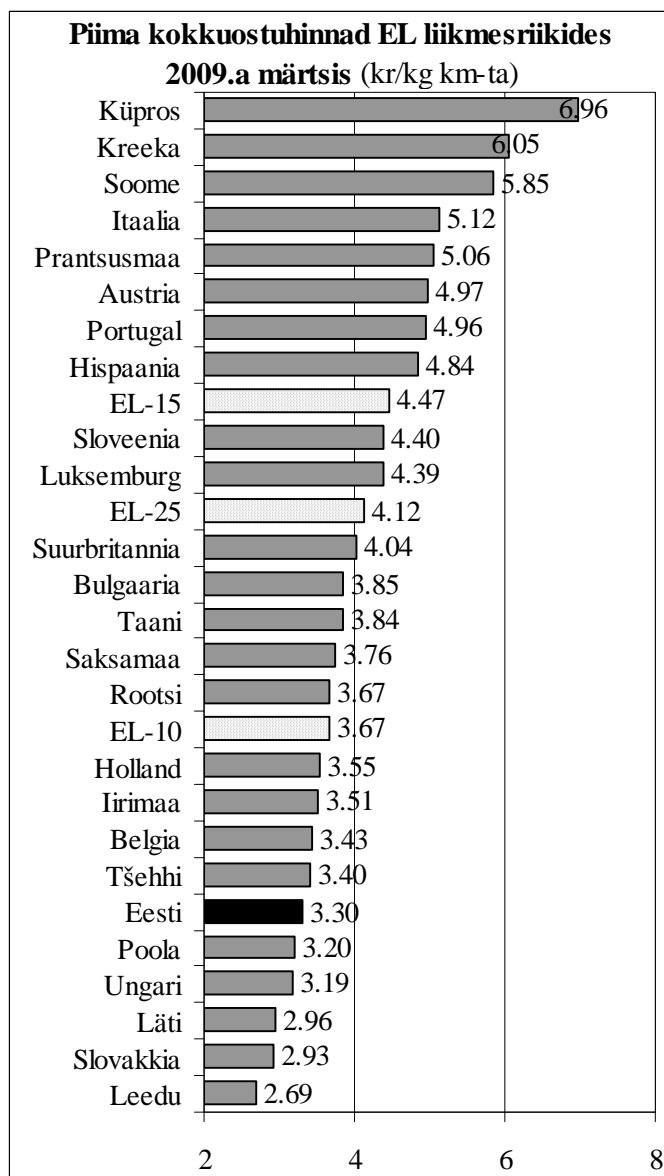
Tabel 8

Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu riikides, USA-s ja Uus-Meremaal
(kr/kg km-ta)

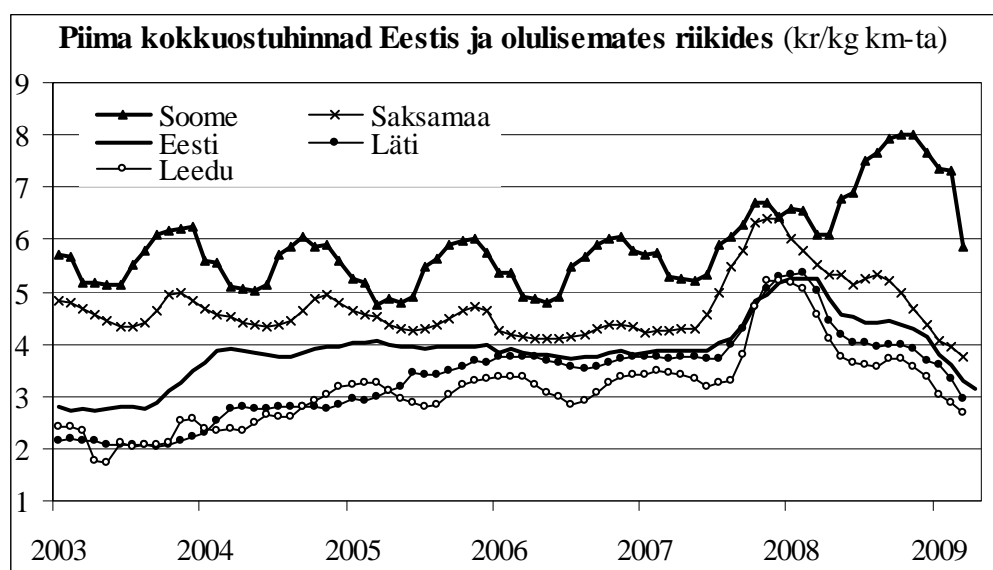
	2006	2007	2008	I kv 2007	I kv 2008	I kv 2009	apr 2009
Belgia	4.23	5.31	5.01	4.35	5.91	3.66	3.36
Bulgaaria	...	3.92	4.94	3.47	5.12	4.26	3.82
Tšehhi	4.21	4.61	5.15	4.24	5.91	3.44	3.45
Taani	4.53	4.95	5.82	4.55	6.16	4.28	4.65
Saksamaa	4.22	5.10	5.24	4.24	5.78	3.92	3.60
Eesti	3.81	4.20	4.94	3.84	5.25	3.56	3.16
Kreeka	5.47	6.05	6.76	5.51	7.09	6.21	5.80
Hispaania	4.63	5.11	5.94	4.73	6.66	4.97	4.58
Prantsusmaa	4.58	4.92	5.64	4.63	6.24	5.20	3.84
Iirimaa	4.26	5.47	5.56	4.23	6.33	3.97	3.50
Itaalia	5.02	5.37	6.02	5.13	5.92	5.18	4.64
Küpros	6.32	6.49	7.71	6.38	7.68	7.14	7.97
Läti	3.68	4.13	4.32	3.74	5.23	3.30	2.64
Leedu	3.19	3.81	3.98	3.45	4.93	2.87	2.61
Luksemburg	4.77	5.64	5.89	4.79	6.45	4.66	4.22
Ungari	3.69	4.47	5.03	4.38	5.59	3.40	3.11
Malta	4.68
Holland	4.35	5.14	5.62	4.26	5.95	4.10	3.56
Austria	4.69	5.71	5.99	4.87	6.57	5.11	4.61
Poola	3.98	4.62	4.74	4.15	5.28	3.29	3.29
Portugal	4.28	4.96	5.68	4.51	6.13	5.04	4.66
Rumeenia
Sloveenia	4.13	4.39	5.16	4.25	5.23	4.58	4.06
Slovakkia	3.92	4.57	5.05	4.49	5.53	3.36	2.77
Soome	5.42	5.88	7.15	5.58	6.42	6.84	5.85
Rootsi	4.48	4.82	5.63	4.54	5.92	3.98	3.53
Suurbritannia	4.01	4.62	4.93	4.04	5.08	4.15	3.93
EL-15	4.60	5.27	5.79	4.66	6.18	4.75	4.29
EL-10	4.16	4.59	5.09	4.32	5.63	3.88	3.67
EL-25	4.42	4.97	5.51	4.49	5.94	4.38	4.01
USA	3.72	5.02	4.60	4.17	4.64	3.05	3.20
Uus-Meremaa	2.49	3.52	3.94	2.62	4.41	2.49	2.68

Allikad: Euroopa Komisjon, SA

2009. aasta I kvartalis oli EL-is piima kokkuostuhind keskmiselt 1.56 krooni võrra kilo kohta (ehk -26,3%) madalam kui eelmise aasta I kvartalis. Eestis langes toorpiima hind kroonides samal ajal 1.69 krooni võrra liitri kohta, aastane hinnalangus oli seega 32,2%. EL riikidest enim odavnes toorpiim I kvartalis aastaga Tšehhis ja Leedus (-41,8%), sellest veidi vähem Slovakkias ja Ungaris (-39,2%), Belgias (-38,1%), Poolas (-37,8%), Iirimaa (-37,2%), Lätis (-36,9%), Rootsis (-32,8%), Eestis (-32,2%) ja Saksamaal (-32,1%). Soomes oli toorpiima hind 2009. aasta I kvartalis aga 6,6% kõrgem aastatagusest, kuid aprillis langes Soomes piima kokkuostuhind juba 14,5% madalamale I kvartali keskmisest hinnast. 2009. aasta aprillis EL



Allikas: Euroopa Komisjon



Allikad: SA, Euroopa Komisjon

riikides piima kokkuostuhind valdavalt veel langes, see tõusis vaid Taanis, Hollandis, Tšehhis ja Poolas, Soomes jäi hind aprillis märtsi tasemele.

Eestis oli toorpiima kokkuostuhinna tase 2009. aasta aprillis üks EL-i madalamaid, olles pingerea lõpust 5. kohal. Naaberriikide Läti ja Leedu hinnad olid aga pingerea päris lõpus (joonis 18 ja 19). Balti riikides käesoleva aasta II kvartalis piima kokkuostuhinna langus jätkus ning hinnalangus 2009. aasta aprillis oli võrreldes 2009. aasta I kvartali keskmisega kõige suurem Lätis (-20%), mille tulemusel Läti ja Leedu toorpiima hinnad peaaegu ühtlustusid. Leedus langes piima kokkuostuhind 2009. aasta aprillis võrreldes eelmise kvartali keskmisega 9%, Eestis 11%.

USA-s oli 2009. aasta I kvartalis piima kokkuostuhind 34,3% madalam kui aasta tagasi ja 30,4% madalam kui EL 25 liikmesriigi keskmine (2008.a I kv -21,9%). Uus-Meremaal langes piima kokkuostuhind I kvartalis aastaga aga koguni 43,5%. USA-s ja Uus-Meremaal on alanud aga sesoonne hinnatõus ning aprillis oli toorpiima hind vastavalt 5,6% ja 7,6% I kvartali keskmisest tasemest kõrgem.

Tabel 9

Piima* keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtes meiereides
(kr/kg km-ta)

	2006	2007	2008	I kv 2007	I kv 2008	I kv 2009	apr 2009
Belgomilk, Belgia	4.35	5.45	5.09	4.52	6.05	3.69	3.48
Humana Milch Union, Saksamaa	4.24	5.22	5.45	4.33	5.96	4.13	3.73
Nordmilch Saksamaa	4.22	5.08	4.94	4.20	5.54	3.63	3.58
Arla Foods Taani	4.29	4.74	5.60	4.32	5.95	4.17	3.84
Hämeenlinnan O., Soome	5.13	5.28	6.51	4.96	5.75	6.33	5.48
Bongrain CLE, Prantsusmaa	4.50	4.81	5.55	4.67	6.29	5.51	3.60
Danone Prantsusmaa	4.64	5.01	5.79	4.75	6.37	5.37	3.68
Lactalis Prantsusmaa	4.51	4.79	5.53	4.67	6.24	5.46	3.65
Sodiaal, Prantsusmaa	4.37	4.69	5.47	4.35	5.80	4.84	4.00
First Milk, Suurbritannia	3.81	4.28	4.87	3.83	5.02	4.06	3.58
Glanbia, Iirimaa	4.36	5.51	5.55	4.54	6.68	4.13	3.30
Kerry Agribusiness, Iirimaa	4.06	5.10	5.23	4.00	6.07	3.79	3.58
Royal Friesland Campina, Holland	4.19	4.98	5.31	4.07	5.56	3.89	3.36
Dairy Crest, Suurbritannia	...	4.29	5.14	...	5.21	4.60	3.99
Suurtööstuste keskmine EL-is	4.32	4.96	5.43	4.34	5.89	4.43	3.71

* baasiline piim 4,2% rasva, 3,35% valku, SCC 24,999, TBC 24,999

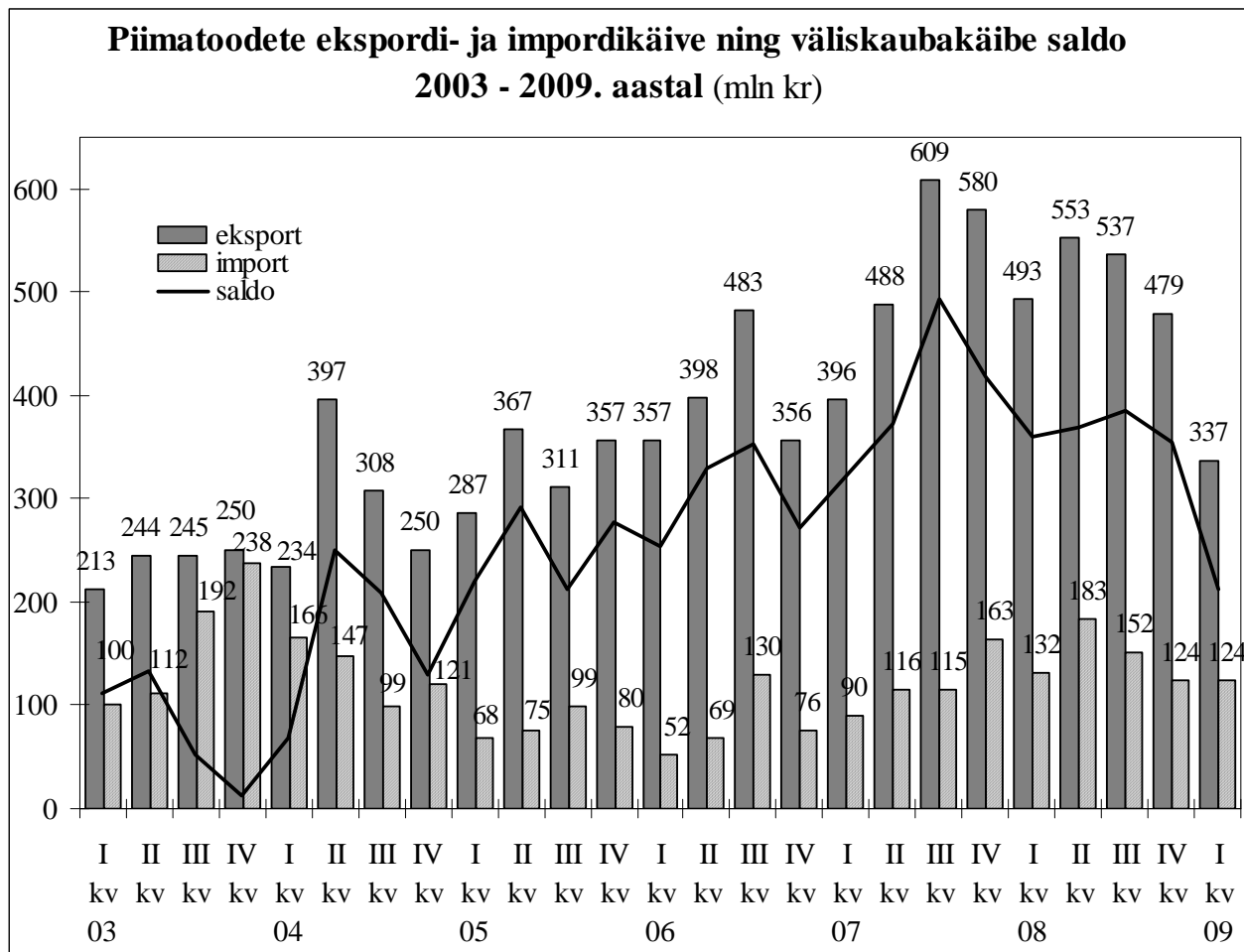
Allikas: LTO

Väliskaubandus

2009. aasta I kvartalis vähenes nii piimatoodete ekspordi- kui ka impordikäive (joonis 20). Kaubavahetuse saldo jäi küll positiivseks, kuid vähenes aasta varasema perioodiga võrreldes 41% ehk 148,1 mln krooni võrra, kuna piimatoodete ekspordikäive vähenes oluliselt enam kui

impordikäive. Piimatoodete ekspordikäive oli I kvartalis 31,7% (-156,1 mln kr) ja impordikäive 6% (-8 mln kr) väiksem aastatagusest. Impordikäive oli ekspordikäibest 2,7 korda väiksem, kuid viimase aasta jooksul on see vahekord märgatavalt vähenenud (2008.a I kv ületas eksport importi 3,7 korda).

Joonis 20



Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2009. aasta I kvartalis 14,8% (2008.a I kv 18,2%) põllumajandussaaduste koguekspordist ja import 3,8% (2008.a I kv 3,3%) koguimportist.

Piimatooted **eksporditi** 2009. aasta I kvartalis Eestist 336,7 mln krooni väärtuses, mis oli 2008. aasta sama perioodi käibest 31,7% ehk 156,1 mln krooni võrra väiksem (tabel 10). Ekspordikäibest 82% moodustas eksport EL-i liikmesriikidesse ja 18% piimatoodete ekspordist läks väljapoole Euroopa Liitu. Sealjuures eksporditi piimatooted EL-i teistesse liikmesriikidesse 33% ja kolmandatesse riikidesse 24% vähem kui aasta tagasi. Ekspordikäive vähenes nii ekspordihindade tugeva languse kui osade toodete ekspordikoguste vähenemise tagajärjel. Piimatoodete ekspordihinnad alanesid aastaga 23...45%, mistõttu vähenes ka nende toodete ekspordikäive, mille kogused aastatagusega võrreldes suurenesid.

Tabel 10

Piimatoodete eksport I kvartalis aastail 2008 – 2009

	I kvartal 2008			I kvartal 2009			Ekspordikoguse muutus 2009/08 +/-, %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	17370	97044	5.59	3110	11939	3.84	-82,1
sh piim 1...6%	15380	88108	5.73	1016	4150	4.08	-93,4
koor üle 6%	467	4291	9.19	259	4852	18.75	-44,5
Kondenseeritud piim, pulber	1873	76313	40.75	2730	80033	29.31	+45,8
sh lõssipulber	959	40355	41.56	1144	26337	23.02	+19,3
täispiimapulber	661	31695	47.99	1430	50568	35.36	+116,3
Hapendatud piimatooted	2158	43819	20.30	1556	24897	16.00	-27,9
sh jogurt	1492	25946	17.39	905	14933	16.50	-39,4
Vadakutooted	1283	12610	9.83	1660	11383	6.86	+29,4
sh vadakupulber	1247	11908	9.55	1638	11153	6.81	+31,4
Või ja piimarasvad	619	30404	49.14	1191	34985	29.36	+92,4
sh või	618	30359	49.13	1177	34551	29.35	+90,4
Juust, kohupiim	3124	202295	64.77	3330	154712	46.46	+6,6
sh naturaalne juust	2307	165115	71.58	2234	110900	49.65	-3,2
Jäätis	58	2351	40.35	183	5687	31.01	+215,5
Piimatooted kokku	x	464836	x	x	323636	x	x
Käive rahas, ilma kaubalise katteta		27964			13064		
Kokku piimatoodete grupp	x	492800	x	x	336700	x	-31,7*

*Ekspordikäibe muutus

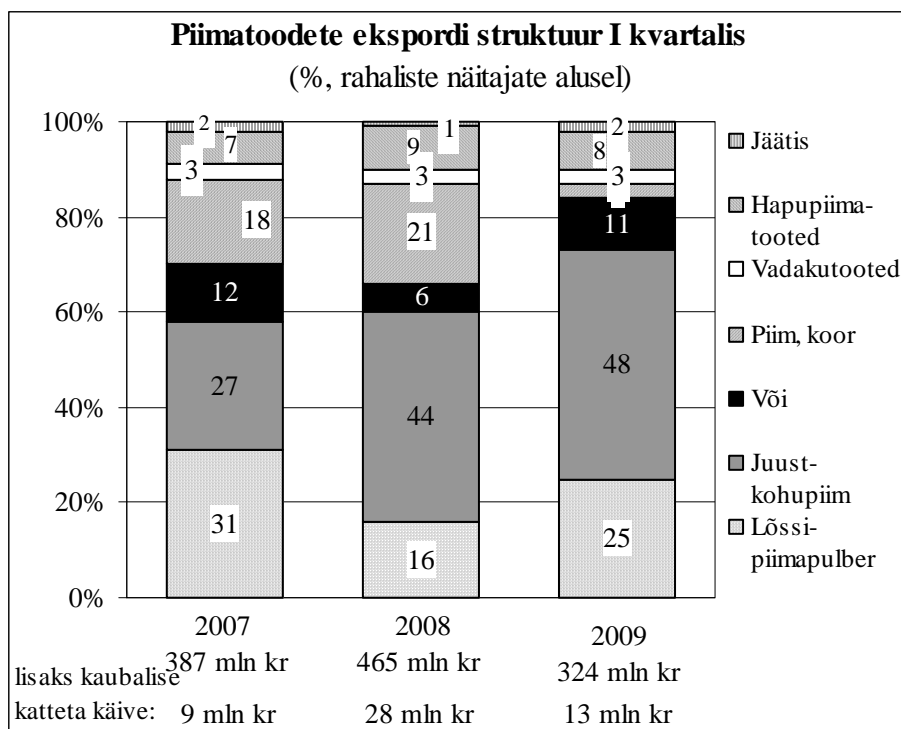
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Piimatoodetest vähenes aastatagusega võrreldes enam 1...6%-lise rõõsa piima ja juustu ekspordikäive (vastavalt -84 mln kr ja -54 mln kr). Sealjuures oli rõõsa piima ekspordikogus kaks korda väiksem kui aasta varasemal perioodil, juustu ekspordikogus vähenes aastaga vaid 3,2%. Ekspordikäive suurenes täispiimapulbril (+19 mln kr) ja võil (+5 mln kr) nende toodete ekspordikoguste kahekordistumise tulemusel, samas olid nende toodete hinnad aastatagusest vastavalt 26% ja 40% madalamad.

Tugevamad ekspordihinna langused olid aastaga lõssipulbril (-45%) ja võil (-31%). Naturaaljuustu veeti I kvartalis välja 31% ja 1...6% rõõska piima 29% mullusest madalama hinnaga. Ülejäänud piimatoodete ekspordihinnad olid aastatagusest 23-29% madalamad. Mullusega võrreldes oli kõrgem ekspordihind vaid rõõsal koorel (kaks korda) ning seda peamiselt seetõttu, et aasta varasema madalama hinnatasemega ekspordituru Venemaa asemel läks suurem osa rõõsa koore ekspordist käesoleval aastal kõrgema hinnatasemega Soome.

Piimatoodetest olid tähtsamad ekspordiartiklid I kvartalis juust-kohupiim (48% piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses, 2008.a I kv 44%, joonis 21) ning piima- ja lõssipulber (25% ja 16%). Aasta varem osakaalult ekspordikäibes teisel kohal olnud rõõsk piim ja koor langes 2009. aasta I kvartalis 8%-le 21%-lt. Juustu osakaal piimatoodete ekspordis on Eestis aasta-aastalt suurenenud.

Joonis 21



Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

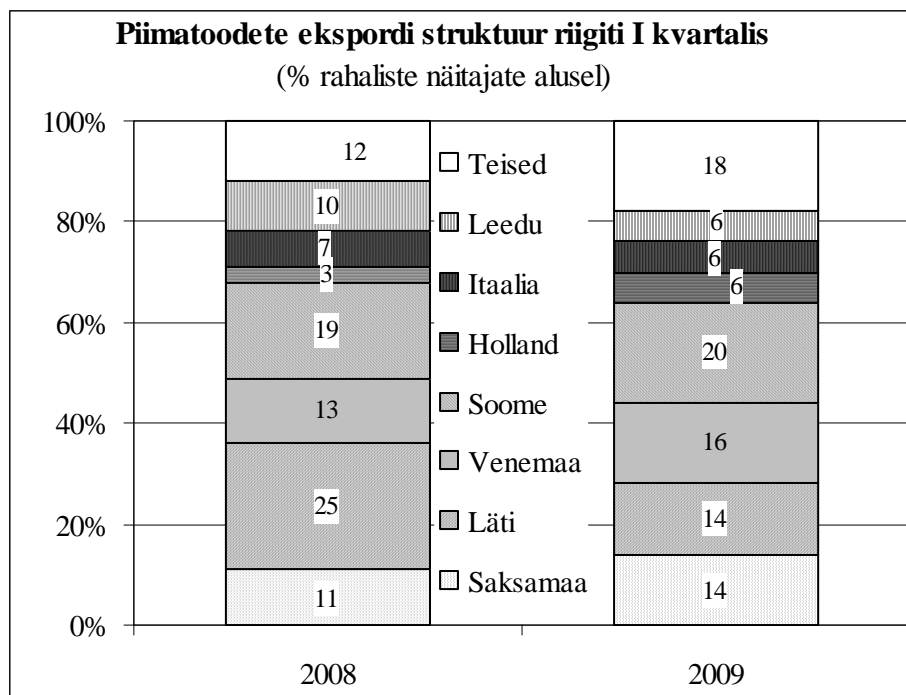
Erinevate toodete ekspordikoguste aastased muutused on olnud aga üsna järsud nii vähenemise kui suurenemise suunas (tabel 10). Võrreldes 2008. aasta I kvartaliga, suurenes tänavu I kvartalis 3 korda jäätise, 2 korda täispiimapulbri ja või, 31% vadakupulbri ning 19% lõssipulbri eksport. Samas oli suur langus rõõsa piima ja koore (-82%) ning jogurti (-39%) ekspordis. Stabiilsemana püsis juustu-kohupiima eksport (+6,6%), kusjuures naturaaluustu ekspordikogus vähenes 3,2%, kuid kohupiima eksport suurenes 35%.

Piimatoodete ekspordikäibest pool jagunes Eesti kolme naaberriigi vahel suhteliselt võrdselt: Soome 20%, Venemaa 16% ja Läti 14% (joonis 22). Sama osakaaluga sihtturgude hulka kuulus ka Saksamaa (14% piimatoodete ekspordikäibest), kes veel 2007. aasta I kvartalis oli Eesti piimatoodetele tähtsaimaks ekspordituruks (21%). Eelmise aasta I kvartalis oli suurimaks piimatoodete ekspordi sihtriigiks 25%-lise osakaaluga Läti. 2009. aasta I kvartalis oli piimatoodete ekspordikäibes väike osakaal (6%) ka Leedul, Hollandil ja Itaalia. Aastaga on piimatoodete eksport kõigisse tähtsamatesse sihtriikidesse, nagu piimatoodete ekspordi kogukäivegi, vähenenud. Siinjuures on eksport Soome, Saksamaale ja Venemaale vähenenud kogukäibest aeglasemalt (vastavalt -28%, -24% ja -18%), kuid Läti kiiremini (-62%). Eksporti Läti mõjutab kõige enam toorpiima hinnatasemete erinevus kahe naaberriigi vahel. 2008. aasta I kvartalis oli

toorpiima kokkuostuhind Eestis madalam kui Lätis ning piimatootjad realiseerisid osa toorpiimast Lätis, mille ekspordiväärtus (71,8 mln kr) moodustas 58% ekspordikäibest Läti. 2009. aastal on toorpiima hinnaerinevus vastupidine ning eksport Läti vähenes I kvartalis toorpiima ekspordi arvel 70,3 mln krooni võrra, mis moodustas 92% kogu vähenemisest (-76,9 mln kr) ning toorpiima eksport moodustas vaid 3% ekspordikäibest Läti.

Uusi sihtturge Eesti piimatoodetele käesoleva aasta I kvartalis ei lisandunud, jätkunud on piimatoodete väikeses mahus eksport eelmisel aastal lisandunud Horvaatia ja varasemale Nigeeria turule, kuhu eksporditi piimatooteid kokku 74,5 tonni piimapulbreid 2,4 mln krooni väärtuses (osakaal 0,7% Eesti piimatoodete ekspordikäibest).

Joonis 22



Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Soome eksporditi 58% röösa koore (rasvasusega üle 21%), 35% jogurti, 83% riivitud juustu, 15% kohupiima, 35% naturaaluustu ja 66% jäätise väljaveost (tabel 11). Venemaale veeti 97% vadakutoodete, 31% röösa koore (rasvasus üle 21%), 24% või ja 34% naturaaluustu ekspordist. Võieksport Venemaale suurenes aastavõrdluses 242 tonni võrra (2009.a I kv 282 t, 2007.a I kv 40 t) ja juustueksport 86 tonni võrra (2009.a I kv 766 t, 2008.a I kv 680 t). Läti läks 450 t 1...6%-lise rööska piima, mis on 45% selle ekspordimahust ja kogu lõssi eksport 1828 tonni. Valmistoodetest olid Läti ekspordis suuremad osakaalud lõssipulbril (15% selle ekspordikogusest), jogurtil (27%), muudel hapupiimatoodetel (77%), kohupiimal (31%), sinihallitusjuustul (50%) ja jäätisel (18%). Saksamaale eksporditi põhiliselt täispiima- ja lõssipulbrit (42% mõlema pulbri kogulisest ekspordist) ning võid (35%). Leetu eksporditi 45% röösa piima (rasvasusega 1-6%), 28% jogurtite, 11% muude hapupiimatoodete, 24% kohupiima ja 16% jäätise väljaveokogusest. Holland oli suuruselt teine sihtturg nii eesti võile (26% võieksportist) kui lõssipulbrile (28%).

Põhiliste piimatoodete ekspordi struktuur riikide lõikes I kvartalis
(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor	Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või ja piimarasvad	Juust ja kohupiim
2002 – 219 t	2002 – 3325 t	2002 – 492 t	2002 – 1266 t	2002 – 827 t
2003 – 431 t	2003 – 3337 t	2003 – 567 t	2003 – 1465 t	2003 – 1450 t
2004 – 186 t	2004 – 3993 t	2004 – 433 t	2004 – 1807 t	2004 – 944 t
2005 – 786 t	2005 – 3326 t	2005 – 993 t	2005 – 1140 t	2005 – 2070 t
2006 – 9792 t	2006 – 3603 t	2006 – 1356 t	2006 – 1162 t	2006 – 2429 t
2007 – 13578 t	2007 – 3345 t	2007 – 1796 t	2007 – 1587 t	2007 – 2239 t
2008 – 17370 t	2008 – 1873 t	2008 – 2158 t	2008 – 619 t	2008 – 3124 t
2009 – 3110 t	2009 – 2730 t	2009 – 1556 t	2009 – 1191 t	2009 – 3330 t
Läti 74	Saksamaa 40	Läti 48	Saksamaa 35	Soome 29
Leedu 15	Holland 12	Soome 21	Holland 26	Venemaa 23
Soome 7	Läti 10	Leedu 21	Venemaa 25	Läti 13
Venemaa 4	Belgia 8	Rootsi 7	Soome 5	Itaalia 11
	Suurbritannia 7	Saksamaa 3	Teised 9	Leedu 8
	Taani 4			Austria 7
	Teised 19			Teised 9

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Väljapoole Euroopa Liitu eksporditi Eesti piimatooteid viide riiki: Venemaale (osakaal 89% 3. riikide ekspordikäibes), Norrassa (5%), Horvaatiasse (4%), Kasahstani (1%) ja Nigeeriasse (1%). Norrassa eksporditi I kvartalis 32 tonni võid, 12,5 tonni sulatatud juustu ja 23 tonni naturaaluustu kokku 3,2 mln krooni väärtuses. Horvaatiasse viidi 67,5 tonni täispiimapulbrit 2,2 mln krooni väärtuses, Nigeeriasse 13 tonni lõssi ja vadakupulbrit (0,3 mln kr) ja Kasahstani 38 tonni võid (0,8 mln kr).

Piimatoodete **import** rahalises väärtuses oli 2009. aasta I kvartalis 6% (-8 mln kr) väiksem kui aasta varasemal perioodil ja ulatus 124,3 mln kroonini (tabel 12). Käibelanguse tingis hapupiimatoodete impordi vähenemine (-20 mln kr) ning impordihindade tugev langus, kuivõrd enamuse toodete sisseveokogused suurenesid. Impordihind oli aasta varasemast kõrgem võil ja jäätisel ja seda kõrgema hinnatasemega Soome osakaalu suurenemise tõttu nende toodete sisseveos võrreldes aasta varasema perioodiga. Suurem käibekasv (+15,1 mln kr) tuli täispiimapulbri sisseveokoguse kasvust (7-lt tonnilt 669-le tonnile), kusjuures hind oli aastatagusest üle kahe korra madalam. Impordikäive langes veel kohupiimal-juustul (-3,8 mln kr) ja jäätisel (-1,8 mln kr), sealjuures juustu-kohupiima koguseline sissevedu suurenes (+14%), aga jäätisel vähenes 2 korda.

Impordikäibest 97,3% tuli EL-i teistest liikmesriikidest ja ligi 2,7% kolmandatest riikidest. Eestile suuremateks piimatoodete impordipartneriteks olid I kvartalis Poola (piimatoodete impordi-

käive 28,2 mln kr, 2008.a I kv 36,6 mln kr), Läti (18,3 mln kr, 2008.a I kv 23,5 mln kr), Saksamaa (17,8 mln kr, 2008.a I kv 16,5 mln kr) ja Soome (14,7 mln kr, 2008.a I kv 14,4 mln kr), kelle osakaalud piimatoodete impordikäibes olid vastavalt 23%, 15%, 14% ja 12% (joonis 23, tabel 12).

Tabel 12

Piimatoodete import I kvartalis aastatel 2008 ja 2009

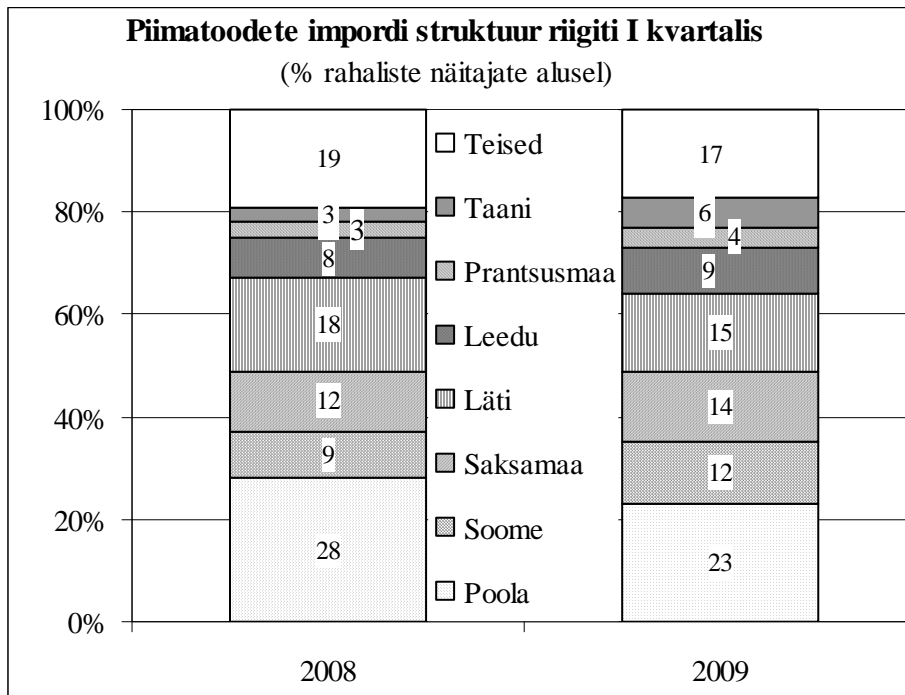
	I kvartal 2008			I kvartal 2009			Impordikoguse muutus 2009/08 +, - %
	Kogus tonni	Summa tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	584	7255	12.43	622	8168	13.14	+6,5
sh piim 1...6%	490	4838	9.87	249	2356	9.47	-49,2
piim rasvasusega üle 6%	93	2381	25.64	373	5812	15.58	+301,1
Kondenseeritud piim, pulber	336	11358	33.78	1840	28936	15.72	+557,6
sh lõssipulber	283	9712	34.34	292	5584	19.16	+3,2
täispiimapulber	7	343	50.37	669	15394	23.02	...
Hapendatud piimatooted	1370	39566	28.88	806	19654	24.37	-70,4
sh jogurt	545	14222	26.07	421	10575	25.11	-22,8
Vadakutooted	684	13570	19.84	692	11722	16.94	+1,2
sh vadakupulber	332	5646	16.98	360	7383	20.53	+8,4
Või ja piimarasvad	61	2813	46.48	67	3393	50.79	+9,8
sh või	61	2813	46.48	66	3370	51.24	+8,2
Juust, kohupiim	575	39153	68.14	656	35374	53.90	+14,1
sh naturaalne juust	329	24409	74.17	440	22499	51.15	+33,7
Jäätis	222	4856	21.91	111	3812	34.20	-50,0
Piimatooted kokku	x	118571	x	x	111059	x	
Käive rahas, ilma kaubalise katteta		13729			13241		
Kokku piimatoodete grupp	x	132300	x	x	124300	x	-6,0*

*Impordikäibe muutus

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Aasta jooksul on teistest riikidest kiiremini vähenenud import Poolast (-23%, -8,4 mln kr), kust vähenes hapendatud piimatoodete sissevedu koguseliselt kaks korda. Lätist vähenes piimatoodete sissevedu I kvartalis 5,2 mln krooni võrra, millest üle poole moodustas rõõsa piima sissevedu. Impordikäive Soomest ja Saksamaalt suurenes aastaga vastavalt 0,3 mln krooni ja 1,3 mln krooni võrra.

Kolmandatest riikidest toodi Eestisse piimatooteid kahest riigist, kokku 3,4 mln krooni eest (2008.a I kv 4,6 mln kr). Venemaalt toodi I kvartalis 12 tonni jäätist (0,3 mln kr, 10% osakaal kolmandate riikide impordikäibes ja 11% jäätise sisseveokogusest). Norrast (3,1 mln kr, 90%) toodi 111 tonni naturaaluustu ja 0,3 tonni võid. Import Norrast on aastavõrdluses vähenenud ligi 1/5 ja Venemaalt 2/3 võrra.



Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 13

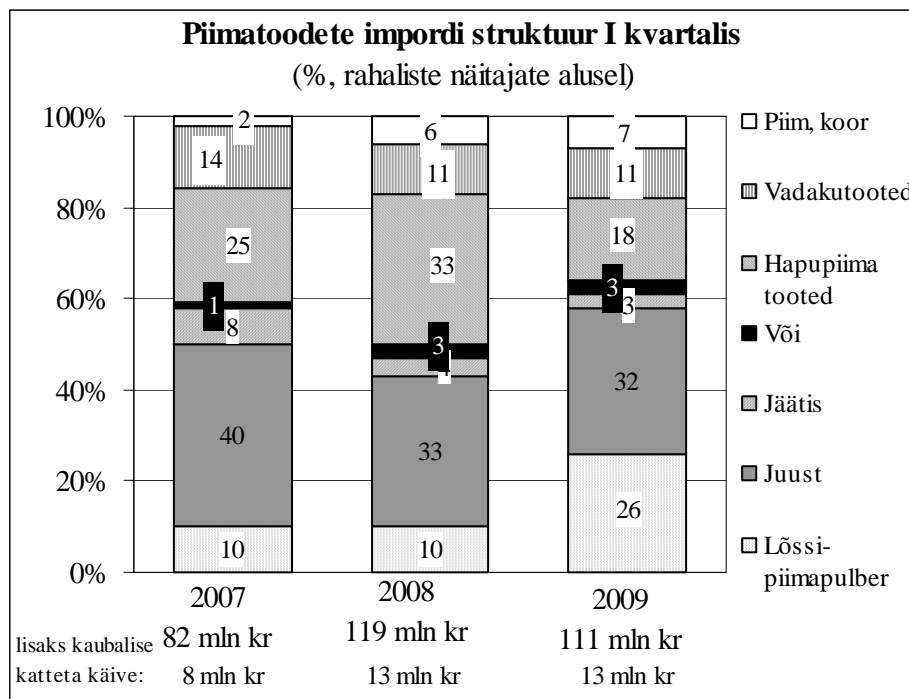
Põhiliste piimatoodete impordi struktuur riikide lõikes I kvartalis
(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Või ja piimarasvad		Juust, kohupiim		Jäätis	
2002 – 228 t		2002 – 582 t		2002 – 441 t		2002 – 410 t		2002 – 161 t	
2003 – 1615 t		2003 – 319 t		2003 – 1417 t		2003 – 541 t		2003 – 134 t	
2004 – 1261 t		2004 – 267 t		2004 – 2536 t		2004 – 929 t		2004 – 166 t	
2005 – 108 t		2005 – 299 t		2005 – 43 t		2005 – 1041 t		2005 – 199 t	
2006 – 152 t		2006 – 243 t		2006 – 15 t		2006 – 451 t		2006 – 154 t	
2007 – 265 t		2007 – 833 t		2007 – 9 t		2007 – 561 t		2007 – 201 t	
2008 – 336 t		2008 – 1370 t		2008 – 61 t		2008 – 575 t		2008 – 222 t	
2009 – 1840 t		2009 – 806 t		2009 – 67 t		2009 – 656 t		2009 – 111 t	
Saksamaa	55	Poola	55	Läti	40	Läti	21	Leedu	36
Taani	17	Austria	22	Soome	39	Saksamaa	18	Soome	36
Läti	12	Läti	11	Poola	11	Norra	17	Venemaa	11
Soome	6	Saksamaa	8	Leedu	9	Poola	14	Tšehhi	11
Leedu	3	Soome	4	Teised	1	Soome	13	Läti	4
Teised	7					Leedu	9	Prantsusmaa	2
						Teised	7		

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Impordi rahalisest väärtusest moodustas juust 2009. aasta I kvartalis 32%, piimapulbrid 26%, hapupiimatooted 18% ja vadakutooded 11% (joonis 24). I kvartalis suurenes kõige enam täispiimapulbri sissevedu, mistõttu suurenes pulbrite osakaal impordikäibes aasta varasemalt 10%-lt 26%-le. Hapupiimatoodete sisseveo tugev langus samal ajal viis nende toodete osakaalu vähenemisele 15%-punkti võrra.

Joonis 24



Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Maailmaturg

Maailma piimaturul on olukord peale 2007-2008. aastate järsku hinnatõusu ja -langust ning maailmas püsiva finantskriisi tõttu raske. Nõudluse tugev vähenemine ostujõu languse tõttu ning samal ajal varasematest kõrgetest hindadest stimuleeritud piimatoodete pakkumise kasv on viinud piimatoodete varude suurenemisele. See omakorda on tekitanud riikides vajaduse taaskäivitada turu tasakaalustamiseks sekkumisostud ja eksporditoetused.

Kogueksport maailmaturule hakkas enamuse piimatoodete osas langema juba 2008. aastal. 2009. aasta jaanuaris-veebruaris jätkus veel kõigi toodete ekspordi langus, sealjuures eriti tugevalt juustu osas (-16% aasta varasema perioodiga võrreldes). Märtsist alates on ekspordinõudlus maailmaturule hakanud suurenema ning 2009. aasta nelja kuuga ületas või ja võiõli ning täispiimapulbri eksport maailmaturule aasta varasemat kogust vastavalt 5,7% ja 9,3% (tabel 14). Lõssipulbri ja juustu eksport suurenes märtsis-aprillis vähem ning nelja kuu ekspordikogused olid vastavalt 0,9% ja 6,4% madalamad aastatagusest (tabel 15).

Tabelis 13 ja 14 toodud riikide piimatoodete eksport moodustab ligikaudu 95% piimatoodete koguekspordist maailmaturule. Uus-Meremaa osakaal moodustab üle 1/3 ja EL-27 eks-

port alla 1/3 piimatoodete kogueksportidist maailmaturule. Austraalia ja USA osakaal ületab 4% ning ülejäänud tabelis toodud riikide osakaal jääb 1..2% vahele.

2009. aasta neljal kuul on piimatoodete eksport suurenenud enam Uus-Meremaalt, kust suurenes kõigi toodete eksport. Austraaliast oli piimarasvade ja pulbrite ekspordi kiire kasv, kuid juustueksport vähenes. EL-is suurenes täispiimapulbri ja või eksport, teiste toodete eksport oli aasta varasemast väiksem. Sealhulgas vähenes tugevasti ka võiõli eksport, mis viis kogu piimarasvade ekspordi eelmise aastaga võrdluses langusesse. Samas on teiste toodete eksport märtsis-aprillis suurenenud, aga mitte niivõrd, et oleks katnud aasta alguskuude vähenemise. USA-st aga piimatoodete eksport vähenes kõigi käesoleva aasta esimese nelja kuu jooksul, täispiimapulbri eksport USA-st on aga maailmaturu arvestuses tühine.

Tabel 14

Piimarasvade ja täispiimapulbri eksport maailmas 2008-2009. aasta jaanuarist aprillini
(tonnides)

	2008 jaan-apr	2009 jaan-apr	Muutus, ±%
Või ja võiõli			
EL-27	41 699	41 107	-1,4
Uus-Meremaa	124 345	154 718	+24,4
Austraalia	13 293	24 551	+84,7
USA	32 608	6 955	-78,7
Argentiina	7 194	4 231	-41,2
KOKKU	219 139	231 567	+5,7
Täispiimapulber			
EL-27	148 424	153 487	+3,4
Uus-Meremaa	245 438	260 654	+6,2
Austraalia	43 069	51 237	+19,0
Argentiina	28 311	49 554	+75,0
Brasiilia	13 597	8 457	-37,8
KOKKU	478 839	523 389	+9,3

Allikas: Euroopa Komisjon

Elavnemist maailmaturul näitavad ka piimatoodete hinnad, mis liikusid veel 2009. aasta alguskuudel langussuunal, kuid märtsis langus peatus ning hinnad pöördusid II kvartalis kergele tõusule. Samas on hinnatasemed maailma kolmes tähtsamas piimatootmise regioonis – Okeaanias, EL-27-s ja USA-s üksteisele lähenenud ning varasemad väga tugevad kõikumised erinevatel tasanditel on praeguseks peaaegu kadunud. EL-27-s on piimatoodete hinnad üldjuhul kõrgemad kui Okeaanias ja USA-s, madalaim tase on Okeaanias. Täispiimapulbri ja või hinnad USA-s on lähemal EL-27 hinnatasemetele, kuid juustu ja lõssipulbri osas konkureerib USA Okeania hindadega.

Lõssipulbri ja juustu eksport maailmas 2008-2009. aasta jaanuarist aprillini (tonnides)

	2008 jaan-apr	2009 jaan-apr	Muutus ±%	2008 jaan-apr	2009 jaan-apr	Muutus ±%
	Lõssipulber			Juust		
EL-27	62387	58587	-6,1	177269	166473	-6,1
Uus-Meremaa	84058	128591	+53,0	92542	105219	+13,7
Austraalia	36348	72860	+100,5	57791	48698	-15,7
USA	142042	68275	-51,9	46979	33578	-28,5
Ukraina	11037	4498	-59,2	25540	20609	-19,3
KOKKU	335872	332811	-0,9	400121	374577	-6,4

Allikas: Euroopa Komisjon

Kuna muutused maailma piimaturul on viimastel aastatel olnud suured, soovivad rahvusvahelised eksperdid piimatootjatel kasutada palju omatoodetud sööta, olla võimalikult efektiivne ning kaaluda võimalust minna üle mahetootmisele (riikides, kus mahepiima eest maksakse rohkem). Piimatootjatel tuleks varasemast enam tegeleda majandusarvestustega ning säästa headel aegadel vahendeid halbade aegade üleelamiseks. Tootjatel tuleb end hinnamuutuste järgi kohandada.

USA-s toodeti 2009. aasta I kvartalis piima 1,1% rohkem kui aasta varasemal perioodil. Esmakordne piimatoodangu vähenemine peale 2001. aastat toimus aga 2009. aasta märtsis, mil toodeti 0,2% vähem piima kui veebruaris. Ühes suuremas piimatootmise osariigis Californias oli piimatoodang märtsis praegu 3,8% väiksem kui eelmisel aastal. USA-s realiseeriti 2009. I kvartalis eraorganisatsiooni algatusel (esindab 2/3 veistest) lehmade turult kõrvaldamise programmi (*herd buy-out scheme*) kaudu 109 tuhat lehma ehk umbes 1% USA piimakarjast.

Lõssipulbri varud USA sekkumisladudes suurenevad. Alates 2008. aasta oktoobrist kuni I kvartali lõpuni on USA-s interventsiooni ostetud 102 420 tonni lõssipulbrit. Samas on sekkumisladod võist ja juustust praktiliselt tühjad. Sekkumisladudes olev lõssipulber läheb enamuses pakumiste kaudu toiduabina laialijagamisele.

USA otsustas oma piimatööstusettevõtetele maksta eksporditoetusi esimest korda nelja aasta jooksul. Esialgelt on plaanitud toetada 92 tuhande tonni piimatoodete müüki maailmaturule. Eksporditoetuse rakendamine on tekitanud EL-is ja Uus-Meremaal rahulolematust, kes seni on lootnud turu eneseregulatsioonile.

USA juustutootjad ootavad juustu hinnatõusu käesoleva aasta lõpus või 2010. aasta alguses. Seda näitavad juustu futuuride hinnad, mis 2009. aasta IV kvartali kohta on ligi 50% kõrgemad kui I kvartalis. See ei tähenda, et aasta lõpuks juustu hinnad nii palju ka tegelikult tõusevad, kuid hinnamuutuse suunda näitavad futuurid enamasti õigesti.

Uus-Meremaal toodeti 2008/2009 majandusaastal piima esialgsetel hinnangutel 15,9 mln tonni, mis on 4% enam varasema majandusaasta kogusest. Kasvunumber jäi siiski planeeritud

ritud 8...9%-st tugeva põua tõttu poole väiksemaks. Uus-Meremaa piimatööstuse Fonterra toorpiima kokkuostuhind oli lõppenud majandusaastal 10 NZD sendi võrra majandusaasta alguses planeeritust kõrgem ning oli keskmiselt 5.20 NZD/kg. See vastab 18,5 eurosendile ehk 2.90 Eesti kroonile kilogrammi kohta.

Fonterra korraldatud oksjonil 2009. aasta aprillis oli täispiimapulbri müügihind 26.39 kr/kg, mais 24.74 kr/kg. Juunis läbiviidud piimapulbri oksjonil langes piimapulbri hind aga 20.96 kr/kg-ni ehk 12% võrreldes mai oksjoniga. Selline hinnalangus näitab nõudluse langust ning mõjutab lähiajal piima kokkuostuhinda kogu maailmas.

Jaapanisse imporditi 2009. aasta jaanuaris 13 389 tonni juustu, mis oli 15% vähem kui aasta tagasi. Jaapani juustuimport hakkas tugevasti langema juba 2008. aastal.

Šveitsist eksporditi 2009. aasta I kvartalis juustu 14 108 tonni, mis on 7,9% vähem aasta varasemast perioodist. Eriti tugevalt langes *Gruyère* juustu eksport, mida eksporditi 22,5% vähem mullusest.

Euroopa Liidu turg

Euroopa Liidu piimaturg oli 2009. aasta I kvartalis madalseisus – või ja lõssipulbri hinnad püsisid sekkumishinna tasemel ning toorpiima hind langes. Toorpiima tärned piimatööstusele olid ligikaudu 2% väiksemad aasta varasemast, kuid samas suurenes lõssipulbri ja või tootmine, mille kasvu soodustas piimaturgu tasakaalustava sekkumisostu taaskandamine. Vaatamata madalatele piima kokkuostuhindadele aprillis kokkuostukogus suurenes võrreldes aastatagusega 1,8%. Selle tulemusel jäi 2009. aasta nelja esimese kuu piima kokkuostukogus mullusest 1,06% väiksemaks (I kvartalite võrdluses -2%).

2009. aasta 31. märtsil lõppenud kvoodiaastal tarniti EL-is tööstusele 0,9% piima vähem kui eelmisel kvoodiaastal, seda vaatamata kvoodi 2%-lisele suurendamisele. Esialgsetel andmetel ületasid kvooti Itaalia, Austria, Küpros, Luksemburg ja Holland. Madala kvooditäituvusega olid Bulgaaria (-23,1%), Slovakkia (-17,7%), Rumeenia (-15,7%) ja Leedu (-14,6%). Ülejäänud riigid täitsid neile eraldatud piimakvoodist üle 90%.

Euroopa Komisjon tegi otsuse seoses piima ja piimatoodete hindade järsu langusega kaivitada ja võtta kasutusele uusi meetmeid turu tasakaalustamiseks juba 2008. aasta lõpus. 2008. aasta novembris taaskehtestas EK või eraladustamise võimaluse 1. jaanuarist 2009, mis on tavapärasest varem. 2009. aasta 1. märtsist jätkati või ja lõssipulbri **sekkumisostusid**, mis kestab augusti lõpuni. Esimesed 30 tuh tonni võid ja 109 tuh tonni lõssipulbrit osteti eelnevalt kindlaks määratud hinnaga (sekkumishind) ning need kogused said täis või puhul juba märtsis, lõssipulbril aprilli keskel. Täiendavalt ostetakse sekkumisladusesse võid ja pulbrit pakkumismenetluse teel iga kahe nädala tagant. Juuni keskpaigaks oli pakkumisvoorudega võid (lisaks sekkumisostule 30 tuh t) ostetud 51,2 tuhat tonni ning eraladustamisel oli samal ajal 96,8 tuhat tonni

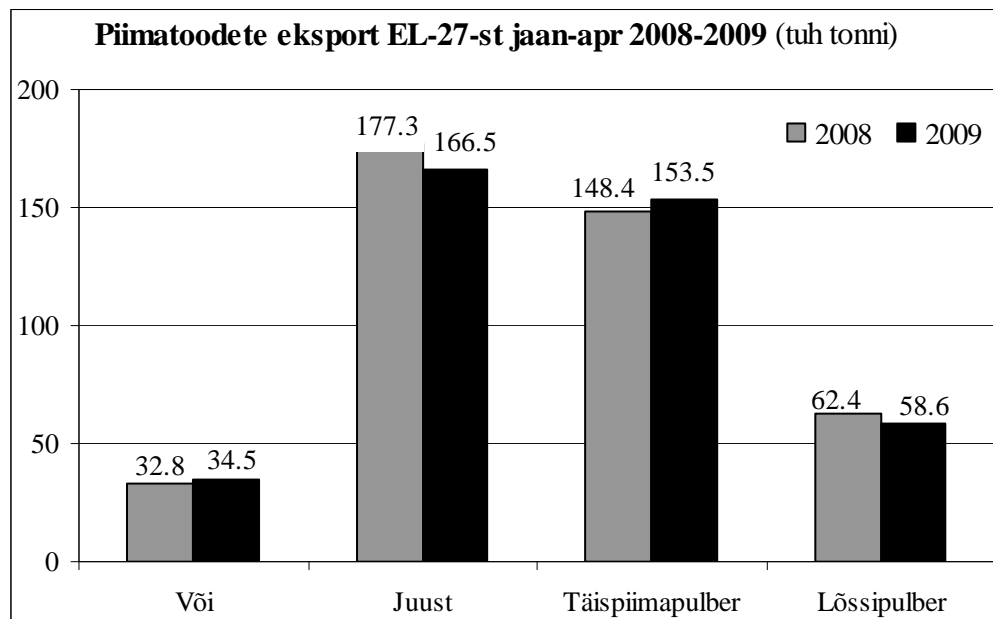
(aasta varem 108,7 tuh t). Lõssipulbrit oli lisaks sekkumisostu 109 tuhandele tonnile pakkumisvoorudega ostetud 93,9 tuhat tonni.

2009. aastal taaskehtestati ka eksporditoetused, mis olid peatatud maailmaturul pikka aega kõrgel püsinud hindade tõttu alates 2007. aasta juunist. Maailmaturul on hinnad langenud EL-i sekkumis- ja turuhindadest allapoole ning EL-i eksportijad ei ole toetusteta enam konkurentsivõimelised. Olukorra muudavad veelgi keerulisemaks EL-i eksportijaid tabanud finants- ja/või krediidikriisiga seotud probleemid. Eksporditoetusi ei kohaldata mitte ainult või ja lõssipulbri, vaid ka kõigi varem abikõlblikuks peetud piimatoodete, eelkõige täispiimapulbri ja juustu suhtes. Süsteemi tõhustamiseks hakati pakkumusi läbi viima ühe korra asemel kaks korda kuus. Nagu varemgi, taotletakse eksporditoetuste rakendamist kooskõlas WTO kokkulepetest tulenevate õiguste ja kohustustega. Eksporditoetuse konkreetne suurus sõltub ostjate poolt EL-ile tehtavatest pakkumistest, mida hinnatakse tavapärase objektiivsete kriteeriumide kohaselt, et tagada toetuste andmine üksnes vastavalt vajadustele.

Neljal EL liikmesriigil (Saksamaal, Prantsusmaal, Hollandil ja Suurbritannial) on piimatoodete turu olukord maikuust alates paranenud ning pole enam vajadust sekkumisladudesse võid müüa. See näitab küll turu stabiliseerumist ning väikest hinnatõusu, kuid samas kogu piimatoodete turu osas paranemise märke veel näha ei ole, sest surve suurtes kogustes lõssipulbrit EL-i sekkumisladudesse müüa, on alles. EL ostab piimatooteid sekkumisladudesse kuni augusti lõpuni. Võimalik, et Euroopa Komisjon seda tähtaega pikendab.

Piimatoodete eksport, mis veel 2009. aasta jaanuaris ja veebruaris oli languses, märtsis ja aprillis EL-is suurenes ning osade toodete eksport ületas juba aasta varasemat kogust. Näiteks oli võieksport jaanuaris–veebruaris 18% väiksem kui 2008. aasta samadel kuudel, kuid nelja kuu võrdluses ületati eelmise aasta ekspordikogust 5,2%-ga. Juustul olid vastavad muutused järgmised: -17,2% ja -6,1% ning lõssipulbril -10,6% ja -6,1%. Täispiimapulbri eksport on sellel aastal ületanud aastataguseid koguseid aga kõigil neljal kuul (joonis 25).

Joonis 25



Allikas: Euroopa Komisjon

Paljudes Euroopa riikides käib kaubanduses praegu tugev piimahinnasõda. Joogipiima hind on kaubanduskettide üheks põhiliseks trumbiks turuosa eest võitlemisel. Aldi kaubanduskett langetas joogipiima liitrihinna Taanis näiteks 7.35 Eesti kroonini. Tarbijaid meelitatakse ka mahepiima hinnaalandustega, nt Netto kauplusekett Taanis langetas mahepiima liitrihinna 11.13 Eesti kroonini, mille peale Aldi alandas mahepiima liitrihinna alla 10.50 Eesti krooni. Nii madala hinnaga mahepiima müüki spetsialistid ei mäletagi. Aasta tagasi maksis mahepiim Taanis ligikaudu 16.80 Eesti krooni liiter. Jaehinnalangus ei puuduta ainult joogipiima, vaid ka juustu ja võid. Joogipiima hinda on kõvasti langetanud (alla 7 kr/l-ni) ka Saksamaa Aldi.

Taanis vähenes juustutoodang 2008. aastal märgatavalt - 350,6 tuh tonnilt 2007. aastal 319,2 tuh tonnini 2008. aastal. Langus järgnes mitmeid aastaid kestnud juustutoodangu kasvule, nt 1998. aastal toodeti Taanis juustu 289,3 tuh tonni. Viimase aasta toodangulanguse põhjuseks oli valdavalt väiksemad ekspordikogused. Taani juustu eksport EL-27 riikidesse vähenes 2008. aastal 14,3 tuh tonni ja teistesse riikidesse 13,4 tuh tonni võrra. Kokku eksporditi Taanist möödunud aastal 238,8 tuh tonni juustu (2007.a 266,5 tuh t). Enim eksporditakse Taanist juustu Saksa-maale (2008.a 76,5 tuh t). Kuna 2008. aastal olid juustuhinnad suhteliselt kõrged, siis Taani juustu ekspordikäive oli rekordiline (ligi 16 mlrd EEK; 2007.a 15,3 mlrd EEK).

Piimakvoodi hind maibörsil oli Taanis 1.22-1.32 Eesti krooni/kg vahel. Seda on ligikaudu 21 sendi võrra enam kui veebruaris. Piimakvoodi kilohind on viimase aasta jooksul Taanis langenud 4.31 Eesti kroonilt eelmise aasta mais 3.26 kroonini novembris ja 1.07 kroonini käesoleva aasta veebruaris. Viimasel maibörsil müüdi 26,8 tuhat tonni piimakvooti. Müüdi napilt pool pakutavast ja soovitud kvoodikogusest. Kvooti ostavad need tootjad, kes soovivad tootmist laiendada.

Prantsuse piimatootjad ja piimatööstusettevõtted on peale mitmenädalasi läbirääkimisi ja paljusid demonstratsioone ja tarneboikoti ähvardusi leppinud kokku piima kokkuostuhinna kogu käesolevaks aastaks. Läbirääkimisi juhtis Põllumajandusministeerium ning nende tulemusel saavad Prantsuse piimatootjad on piima eest sel aastal keskmiselt 4.38 kr/kg. Jaanuarist märtsini oli piima kokkuostuhind 4.69-5.00 kr/kg vahel, aprillis langes 3.13-3.91 kr/kg vahele. Päris rahul piimatootjad läbirääkimiste tulemusega ei ole ning nõutakse läbirääkimiste jätkumist ning piima kokkuostuhinna tõstmist 4.80 kr/kg-ni.

Austria ületas esialgsetel andmetel 2008/2009. aasta piimakvooti 31 332 tonniga, mis on 1,1% enam Austriale määratud piima tootmiskvoodist. 2009. aasta 1. jaanuari seisuga oli Austrias 90 piimatööstust, mis oli sama palju kui aasta varem, kuid 15 ettevõtte võrra vähem kui 2000. aasta alguses.

Rahvusvaheline konkurents



Soomes on **Valio** sunnitud piima kokkuostuhinda alandama, sest imporditud piimatoodete osakaal turul on suurenemas. Lisaks teistele impordimaadele on Soomes oluliselt kasvanud piimatoodete impordimaht ka Rootsist.



Arla Foodsi tegevust uuritakse suuremahulise konkurentsireeglite rikkumise asjus, kuna Arla on püüdnud konkurente kohalikult turult täielikult välja tõrjuda. Tõuke antud juhtumi uurimiseks andis Arla Foodsi leping kaubandusketiga Coop, mis määrab ainsaks piimatoodete tarnijaks ketis Arla Foodsi. Kohalik konkurentsiamet peab seda katseks konkurendid turult välja süüa, mis vähendab tarbijate valikuid ning toob kaasa kõrgemad hinnad. Uurimine on praegu pooleli.

Rootsi piimaturul on konkurents ülitihed. Arla Foods on teada andnud, et nemad soovivad veelgi suureneda ning liitüksid heameelega oma senise tugeva konkurendi Skånemejerieriga. Eelmisel aastal maksis Arla Foods paari ööri võrra kõrgemat piima kokkuostuhinda kui Skånemejerier. Sel aastal on olukord aga pigem vastupidine.

Arla Foods püüab kulusid kokku hoida igalt poolt ning käesoleval aastal firma oma töötajatele, osanikele ja klientidele jõulukinke ei tee. Eelmisel aastal oli Arla Foodsi jõulupakis 2 pudelit punast veini, kommid ja Arla juust. Kokku kavatakse Arla Foods sel aastal kulusid kärpida ligikaudu 2,1 mlrd Eesti krooni.

Arla Foodsi müük Lähis-Idas 2008. aastal suurenes 8%. Taani ettevõtted müüsid piimatooteid sinna kokku 1,8 mlrd Eesti krooni eest ning suurema osa sellest moodustas Arla Foodsi müük. Sellega on Arla Foodsi piimatoodete eksport Lähis-Idas jõudnud 88% tasemele sellest, mis oli enne esimest nn Muhammedi karikatuuri kriisi.

Arla Foodsi müük Hiina on samuti vähehaaval uuesti suurenemas.

Arla Foods võib nüüd ametlikult Royal FrieslandCampinalt üle võtta meierei Hollandis Nijkerkis. Sellega saab Arla Foods endale Hollandis viienda tuumikturu Rootsi, Taani, Suurbritannia ja Soome kõrval. Hollandis asuv Arla Foods B.V. toodab kohalikule turule kogu linna piimatoodete sortimenti. Ettevõttes töötab 500 töötajat, kellest 150 on osalise tööajaga. 2008. aastal oli ettevõtte müügitulu ligi 3,76 mlrd Eesti krooni.

Kulusid kokkuhoidev Arla Foods langetas Taanis mai algul mahepiima hinnalisa ligikaudu 22 senti võrra 1.22 Eesti kroonini kilo kohta. Hinnalanguse teiseks põhjuseks oli mahepiimatoodete müügi langus Taanis. Rootsis mahepiima hinnalisasid ei muudetud, kuna sel nõudlus püsib. Taanis on mahe joogipiima osakaal turul ligikaudu 30%, kogu toiduainete osas 6%. Lisaks vabastab Arla Foods kulude kokkuhoiu eesmärgil 250 inimest ning 50 seni vakantset töökohta ei täideta.

Arla Foods muudab oma esialgseid plaane teha Taanis Borupis asuvast meiereist *gourmet*-meierei ning teeb sellest hoopis lao. Sellega kaotab töö 30 töötajat. Muutuse põhjuseks on see, et luksustoodete tootmiseks ei ole praegu õige aeg. Seda võidakse teha, kui ajad muutu- vad paremaks.



Rootsi **Skånemejerieri** toodete müük, eriti piima müük Taanis, on läinud hästi ning ettevõtte kaalub sügisest piima kokkuostuhinna tõstmist ning kutsus tööle tagasi 25 varem koondatud töötajat. Varem plaaniti Taanis müüa 23 mln liitrit piima, siis nüüd on seda suurendatud 30 mln liitriini. Taanis on peale maailma finantskriisi odavamate toodete müük oluliselt suurenenud ning seetõttu on ka lihtsamate ja vähemtöödeldud piimatoodete müügikogused oluliselt suurenenud, mis Skånemejerieri jaoks tähendab positiivset arengut.

Skånemejerier on proovimas ka uut külma pastöriseerimise tehnoloogiat, kus piima pastöriseeritakse osooni, mitte soojusega.



Eelmisel aastal sai Rootsi **Milko** meierei ligikaudu 98 mln Eesti krooni kahjumit, sest piima kokkuost on vähenenud ning ettevõttel on ülevõimsused. Ettevõtte majandusolukord muutus keeruliseks ning võeti vastu säästuplaan 215 mln Eesti krooni kokkuhoidmiseks 3 aasta jooksul. Käesoleval aastal loodetakse nulli jääda, kuid aasta on raske, sest piima kokkuost väheneb endiselt ning koduturul valitseb tugev konkurents. Milko ostab aastas kokku ligikaudu 310 tuhat tonni piima, ettevõttel on 900 piimatarnijat ja 800 töötajat, aastakäive oli mullu üle 3,7 mlrd Eesti krooni.

Rootsi Milko juhtkond on otsustanud investeerida üle 17 mln Eesti krooni oma Östersundis asuvasse meiereisse uue valgupulbri tootmisliini soetamiseks. Sellega soovitakse juustu- tootmisest ülejäävast vadakust hakata vadakupulbrit tootma. Investeering loodetakse tagasi teenida paari aastaga.

Talvel alustas Milko Rootsis lähipiirkonna piima müüki sama piirkonna kauplustes ning see müük on olnud edukas. Selle piima jaehind on 1 Rootsi krooni võrra tavalisest piimast kallim ning see 1 kroon läheb kohalikele tootjatele. Rootsi Aftonbladeti tehtud küsitluses (8540 vastajat) vastas 4 tarbijat 5-st, et nemad on nõus lähipiirkonna piima eest rohkem maksma.



Saksa **Nordmilch** võttis üle 231 osanikuga ning aastas 311 tuhat tonni piima kokkuostva Pommernmilchi meierei. Ülevõtmisega samal ajal annab konkurentsiamet loa Nordmilchi ja Humana koostööks, mis sisuliselt tähendab nende liitumist. Koostööd hakatakse tegema nime all Nord-Contor Milch ning see käivitus 2009. aasta 1. juulil. Saksamaa piimatootjad on sellise arenguga rahul, sest nende arvates on üks põhjus miks Saksamaa piimandus on praegu kriisis just see, et neil on ajalooliselt jäänud tegutsema paljud väikesed meiereid.

Nordmilch on Saksamaa suurim piimatööstusettevõtte, mis ostab aastas kokku 4,2 mln tonni piima ning ettevõttel on 13 tuhat piimatarnijat. Humana Milchunionil on 4200 piimatarnijat, kes müüvad ettevõttele aastas 1,5 mln tonni piima.

Vaatamata madalale piima kokkuostuhinnale ja üldisele kehvale olukorrale piimatoodete turul, müüvad Saksa Nordmilchi osanikud endiselt oma piima sellele ettevõttele. Saksa suurim piimatööstusettevõtte Nordmilch on nüüdseks kaotanud 50 tuhat tonni piima aastas, kuigi vahepeal kardeti, et tootjad lõpetavad ettevõttele piima tarnimise 750 tuhat tonni ulatuses. Nordmilchi

koostöö Humana Milchunioniga ning liitumine Pommernmilchiga peaks suurendama ettevõtte müügitulu 39 mlrd kroonini aastas ning ekspordi osakaal peaks suurenema 30%-lt 40%-le.



FrieslandCampina

Kuna piima kokkuostuhinnad Taanis, Saksamaal, Hollandis ja Belgias langesid, langetas juunis ka **FrieslandCampina** oma piima kokkuostuhinda ligikaudu 15 Eesti senti võrra kilo kohta. Seega on FrieslandCampina garanteeritud 4,41% rasvasuse ja 3,4% valgulisusega piima kokkuostuhind nüüd 3.79 kr/kg. Sellele hinnale lisanduvad veel sesoonsed ja aastalõpu hinnalisad.

FrieslandCampina avas uue meierei Allansfordis Austraalias. Seal hakatakse tootma piimast lisaaineid. FrieslandCampina investeeris sellesse tootmisse 289,5 mln krooni.



Prantsuse **Danone** on teatanud, et nemad soovivad kinni hoida oma varasematest plaanidest ning vaatamata majanduskriisile saavutavad 2009. aastal müügi käibe kasvu.



Briti piimatööstusettevõtte **Dairy Farmers of Britain**, mis ostab kokku 10% riigis toodetavast piimast ja kus töötab 2200 töötajat, on makseraskustes ning kulusid ei suudeta enam katta. Osa varem Dairy Farmers of Britainile müüdud piimast müüakse nüüd teistele Briti piimatööstusettevõtetele.

Kokkuvõte

Piima toodeti Eestis 2009. aasta I kvartalis 162,3 tuhat tonni ehk 2,9% vähem kui aasta tagasi. Kui seni on piimatoodang Eestis viimastel aastatel pidevalt suurenenud, siis piima kokkuostuhinna suur langus on seda trendi nüüd muutnud. Piimatööstuse poolt varutava toorpiima **kokkuostukogus** oli I kvartalis 3,1% aastatagusest väiksem ning moodustas 89,6% piima kogutoodangust. 2008/2009 majandusaasta piima tootmiskvoot täideti 92,1%-liselt, sh tarnekvoodi täituvus oli 92,6% ja otseturustuskvoodi täituvus 61,2%. Lehmade arv oli I kvartali lõpus 4500 looma võrra väiksem kui aasta tagasi ja piima väljalüps lehma kohta vähenes aastaga 7 kg võrra.

Piimatööstusettevõtetes suurenes SA kiirstatistika andmetel aastatagusega võrreldes või ja pulbrite toodang, teiste piimatoodete toomine vähenes. Piimatööstuse majandusnäitajad 2009. aasta I kvartalis halvenesid võrreldes aasta varasema perioodiga tunduvalt. Piimatööstusettevõtete **müügitulu** langes 21,4%, **kasum** 13,3% ja **lisandväärtus** 7,1%. **Kogukulud** vähenesid müügi käibega enam-vähem samas proportsioonis (-21,8%) ning kulud vähenesid põhiliselt tooraine odavnemise tõttu. Piimatööstuse tööjõukulud vähenesid aastaga 3,5% töötajate arvu vähenemise (-9%) tulemusel, samas tööjõukulu ühe töötaja kohta suurenes (+6,4%) ning tööjõukulude osakaal kasvas kogukuludes rekordilisele 9,5%-le (2008.a I kv 7,1%). Sellega vähenes piimatööstuse tootlikkus (tööjõukulu müügitulu kohta) aastaga 13,4%, tootlikkus lisandväärtuse alusel kasvas 1,8%. Piimatööstuse **investeeringud** (143,5 mln kr) ületasid kaks korda aastataguse perioodi mahtusid. Koguinvesteeringutest 62% läks masinatesse ja seadmetesse, ülejäänust suurem osa ehitistesse.

Piimatoodete **väliskaubavahetuses** vähenes võrreldes 2008. aasta I kvartaliga nii ekspordi- (-31,7%) kui impordikäive (-6%) ning positiivne kaubavahetussaldo vähenes 41%. Piimatooted eksporditi 2009. aasta I kvartalis 334 mln krooni ja imporditi 124 mln krooni eest. Väliskaubakäive vähenes piimatoodete ekspordi- ja impordihindade tugeva alanemise ja osade kaupade koguste vähenemise tõttu. Ekspordikäibest 82% moodustas eksport EL-i liikmesriikidesse ning 18% väljapoole EL-i riike. Tähtsamad sihtturud olid Soome (19% ekspordikäibest), Venemaa (16%) ja Läti (14%). Piimatoodete ekspordikäibest moodustasid 48% juust-kohupiim, 25% piimapulbrid ja 11% või. Impordikäibest moodustas 32% juustu-kohupiima, 26% piimapulbrite ja 18% hapupiimatoodete import. Suuremad impordiriigid oli Poola (23% impordikäibest), Läti (15%) ja Saksamaa (14%).

Piimatoodete **tööstusest väljamüügihindade** langus Eestis I kvartalis siseturutoodetel kiirenes, maailmaturutoodetel aeglustus. Piimatoodete **jaehindade** 2008. aasta aeglane langus hakkas 2009. aastal kiirenema ning kiire hinnalangus jätkus II kvartali alguses. Toorpiima **kokkuostuhinna** tõus lõppes 2008. aasta I kvartaliga ning edasi on hind praktiliselt igas kuus langenud ning 2009. aasta maikuuks jõudnud 2003. aasta sügise tasemele. Toorpiima kokkuostu-

hind on vahepeelselt kõrgtasemelt oluliselt langenud kõigis EL-i liikmesriikides. Eestis on toorpiima kokkuostuhinna tase üks EL-i madalamaid ja oli 2009. aasta I kvartali lõpus liikmesriikide pingerea lõpust 6. kohal, samas ületades Läti ja Leedu hinnataset.

II kvartali alguses pöördusid või ja pulbrite tööstusest väljamüügihinnad kergele tõusule, juustu hind jätkas langust ning siseturutoodete hinnalangus kiirenes.

Piimatoodete **maailmaturul** olid hinnad 2009. aasta I kvartalis 2000-ndate madalaimal tasemel, kuid hinnalangus on peatunud ning II kvartalis on pulbrite ja või hinnad pöördunud nõrgale tõusule. Piimatoodete hindade stabiliseerumine ja kerge tõus on tingitud nõudluse mõningasest elavnemisest maailmaturul. 2009. aasta neljal esimesel kuul on või ja täispiimapulbri eksport maailmaturule suurenenud ning ületas aasta varasema perioodi koguseid. Juustu ja lõssipulbri ekspordikogused olid küll väiksemad aastatagusest, kuid viimastel kuudel on ka nende ekspordikogused suurenenud. Nõudluse kasvu maailmaturul prognoosib USA Põllumajandusministeerium (USDA) alles peale üldise majandusliku olukorra paranemist maailmas alates 2010. aastast.

Keerulise olukorra tõttu piimaturul on Euroopa Komisjon taaskäivitanud oma turutoetusmeetmed - sekkumisostud, eraladustamise ja eksporditoetused. Mõne aasta jooksul peaks EL-i piima tootmismahd uuesti suurenema hakkama, kuid see jääb kuni kvootide kaotamiseni alla kvoodi maksimumtaseta.